

БЪЛГАРСКИ КНИЖИЦИ.

Часть I

1860 Февруаріа

Книжка втора

СЪДБА-ТА

едного доброго учителя.

Юще сѣ същамъ за блаженно-то чювство на оныя години, въ кои-то юще не познавахъ хора-та, невинни години на първа-та наша младость! Вы прехождате безъ да ся усѣтите; като потоцы ся разливате по цвѣтнн-тѣ поляни, но напokonъ ся губите въ дивнн-тѣ предѣли, ставате рѣки, и съ страшенъ шумъ и екоть ся вальате презъ каменѣ-тѣ, и впадате въ неизмѣримн-тѣ далбочини.

О какво е всичко наша радость, докль сме юще млади! ные чювствуваме безбоязненно пытына-та бѣдущность, безъ да жялпме за оныя что сѣ прешли. Азъ ся същамъ юще за много дни, въ кои-то съмъ тичялъ по ливади-тѣ съ дѣтннска радость; всякый

цвѣтъ ми бѣше драгъ и милъ, и всякій червей бѣше моя радость и веселіе. Азъ не мыслѣхъ, че чърныятъ облакъ, кой-то ся повдигаше въ въздухоокружіе-то да помрачи вечъ ясность-та, може да опустоши полско-то украшеніе; Всегда азъ мыслѣхъ да навѣждамъ мои-тъ родители, Всегда да меришемъ цвѣте-то, кое-то късахъ съ охотни рѣцѣ; разлученіе и смърть, раствореніе іоуце непознаваше душа-та ми. Азъ тичяхъ къмъ смъртоносныятъ чървей, кой-то съ искусството свое криволиченіе пѣззаше по зелена-та трева; красно ми ся виждаше това шарено животно, азъ іоуце незнаехъ, чи оно може да мя убіе, мене, кой-то го любяхъ. Единъ пътъ шѣхъ да си накъсамъ роза, и іоуце не познавахъ нейни-тъ търне; кървавъ ми бѣше рѣжа-та, преди іоуце да я откъснемъ, и азъ я мыслѣхъ много время ва лошъ цвѣтъ, и не искахъ вечъ ни да погладнемъ роза. Мирно и весело сѣдѣхъ азъ самичкъ въ градина-та, като слушахъ весели-тъ славіеви пѣсни, и мое-то око раздражяваше пріятелскыятъ сей чифтъ, кой-то ся любяше въ дръвянныятъ бунъ съ малки-тъ свои клюнове. О! тѣй весела, мыслѣхъ азъ, не е оная малка птичица, коя-то е затворена кодъ мене въ решетка-та. Горка животно! ты нечте си вечъ затворена, рѣкохъ азъ, и дадохъ свобода на птица-та. Нъ слѣдъ малко пакъ быде разорена тая моя радость; Азъ видѣхъ ястребъ-тъ какво тичаше съ грабливи-тъ си погкти по малка-та птичица, и майка-та отъ малки-тъ пиленца зграби, и въ сладкъ вкусъ я погълна, что-то десять малки живи душицы, кои-то ся токо бѣха исьюпили отъ яйченца-та, трѣбаше отгладъ да измрѣтъ; азъ ся научихъ да познавамъ лисицы-тъ, кои-то давеха прости-тъ кокошки; Вълцы-тъ, кои-то ся хранятъ съ ягнешка-та кръвь; азъ ся расхождахъ по усамлени-тъ опустошени мѣста, чюхъ на бурни-тъ вѣтрове страшно-то духане, видѣхъ гдѣ ся зданія-та рушатъ, чловѣцы-тъ умирають, и горка жялость спопадна душа-та ми. Тѣй мысляше Боголюбъ, въ самочни-тъ (усамлени-тъ) свои чясове, и бѣше неблагодаренъ съ чловѣческо-то щастіе; онъ остави

градъ-тъ, възнамѣрившия да проживѣе въ чуждо мѣсто останалитѣ си дни. — Онъ благодаряше Бога на сиромаштъи животъ. Въ едно село умрѣ учитель-тъ и боголюбъ намысли да попроси празно-то учительско мѣсто. Азъ чте ся укланямъ отъ градъ-тъ, говоряше въ себѣ си, гдѣ-то челоуѣцы-тъ бивать чясто сами жялостни свидѣтели на злощастіе-то кѣмъ свои-тъ съграждани. Несуосимо нѣщо е за чюувствителна душа да глѣда всѣкий день толкозъ купове безумници, кои-то тражатъ свои-тъ заслуги въ приходи-тъ си, и свое-то господарство въ красни-тъ си одежди. — Проминаха 30 годпны, отъ какво-то ся упражнявамъ въ дѣтинско въспитаніе, и мога ли самъ-себѣ да рекъ: Ты си одного челоуѣка достоинъ за отечество-то въспиталъ (*). Толкозъ много трудове, кои-то съмъ употрѣбилъ, толкозе нощни часове, въ кои-то несъмъ никакъ спавалъ — всичко туй е на всуе было. Когда-то видѣхъ нѣкое дѣте да учи съ прилѣжаніе, радость-та ми ся усугубляваше, и мило ми бѣше да го глѣдамъ; нѣ пакъ е чрезъ собствени-тъ си родители съ противенъ начинъ въспитанія было покварено, зачто-то послѣдното руши обычно, что е съзидало първо-то. Явно е чи азъ по добрѣще просвѣтимъ добри-тъ страни челоуѣцы, и радость-та, коя-то чте ми быде за възнагражденіе, ще може да почюуствова, че съмъ и азъ за любовь-та кѣмъ царъ-тъ и отечество-то доволно заслужилъ, ако тъкмо могъ да рекъ самъ-себѣ поне единъ пѣтъ въ цѣлыятъ си животъ: „азъ съмъ одного доброго гражданина, одного

(*) По злощастію, млозына има по Българія, кои-то безъ да чякатъ да свършятъ дѣца-та имъ науки-тъ, изваждатъ ги изъ училище-то, и ги поставятъ или на дюкянъ-тъ си или ги даватъ на нѣкое художество да ся учятъ, и тѣй горки-тъ дѣчица, развалятъ първы-тъ свои прави, и ставатъ несносими и на сами-тъ си родители.

вѣрховнаго подданика просвѣтилъ“. Тѣй говоряше Боголюбъ; попроси учителска-та служба, и като и прѣя, отиде на село-то. Нѣговиятъ приходъ бѣше весма малкъ, тѣй, что-то неможеше ниго да живѣе съсъ него, ако да не бѣше спечялилъ малко нѣчто въ градъ-тъ. Общо нѣщо е това на свѣтъ-тъ, что-то оныя челоуѣцы, кои-то са най-потрѣбни, заплаща имъ ся най-малку, и, заплата-та получавать съ най велики премеждія и мъки. Потребенъ? рече единъ нѣтъ градоначальникъ-тъ, за коя причина е толко потребенъ учитель-тъ? Доволно е когда-то знае земледѣлецъ-тъ своятъ катихисисъ, а него научва отъ священникъ-тъ. Чтеніе и писаніе на земледѣлецъ-тъ съ непотребни, зачто-то онъ съ тѣхъ става само лѣнивъ; когда-то земледѣлецъ-тъ оре и копае добръ, довольно е мѣдъръ. Вы имате правда, отговори единъ старъ господинъ, вы имате правда; и азъ самичакъ жѣлаемъ за спасеніе-то на челоуѣчество-то, да бы были вси-тѣ ваши подданицы тѣй безумни, да не осыщатъ яремъ-тъ, кого-то имъ палага такъвъ челоуѣкъ, какъвъ-то что сте вые, и злостно е вопстипу, да иматъ таковаго жалостнаго градоначальника.

Боголюбъ бѣше нѣкъ селски учитель, негово-то главно дѣло бѣше, да обучи свои-тѣ дѣца въ пѣрвы-тѣ основоположенія на христіанска-та наука; онъ памѣри горки-тѣ дѣчина, тѣй накусати, что-то повечъ напуснато неможе да бѣде на свѣтъ-тъ: тѣ знаяхъ катихисисъ-тъ, какъ-го что знаятъ да произносаѣ папалаги-тѣ рѣчи, кои-то имъ ся казувать, безъ да знаятъ что имъ е значеніе-то.

Драганъ бѣше сынъ на единъ земледѣлецъ, това дѣте привлече най-пѣрво вниманіе-то Боголюбово, добри-тѣ по лице-то му чѣрти, и негово-то учтиво обхожденіе, съ кое-то ся отличаваше отъ други-тѣ, предвѣщаваха добры надежды Боголюбъ. Добрый Драгане! рече му единъ децъ Боголюбъ, ты убо знаешъ пѣрвыяѣ основъ на христыанскыяѣ законъ.

Незнамъ, Господине учителю! отговори Драганъ, незнамъ азъ него, нъ катихисисъ-тъ зная.

Боголюбъ. Драгане, что разумѣвашъ съ рѣчь-та катихизисъ?

Драганъ. Една малка книжица, коя-то треба да учиме на изустъ.

Боголюбъ. Что ся прочее намѣрва въ тая книжица?

Драганъ. То азъ незнам, нъ мога тозъ чясъ да ви я исчетимъ.

„Коего си ты вѣроисповѣданія, Азъ съмъ православный христіанинъ.“ — — —

Боголюбъ. Доста, доста, любезно дѣтенце! — — знаешъ ли ты да четешъ и пишешъ?

Драганъ. Незнамъ, Господине учителю! менѣ е туй нѣщо само приказано.

Боголюбъ. Драгане! знаешъ ли какъвъ языкъ говоришъ?

Драганъ. О, знамъ Господине учителю! — Български.

Боголюбъ. Драгане, като е тѣй, катихисисъ-тъ Българскы ли е?

Драганъ. Та азъ незнамъ.

Боголюбъ. Та ты туй треба да знаешъ; ты говоришъ българскы, спорядъ туй можешъ свободно да заключишъ.

Драганъ. Нынѣ вещь примѣчавамъ, Господине учителю! опъ неще е българскы: зачто-то, колко-то и да го зная добръ наизустъ, нъ пакъ не разумѣвамъ ни една рѣчь.

Доброе дѣтенце! отговори Боголюбъ, ты скоро чте го разумѣешъ; дохождай тъкмо прилѣжно въ училище-то, и ты чте быдешъ красенъ юноша. Какъ е възможно, мыслѣше Боголюбъ, да могатъ тѣй да ся възпитвать хора-та! учать ся съ най важни-тъ на законъ-тъ истины, а незнаять ни дали е българскы онова, что са учили. Нъ какъ е и възможно другояче? Дали е възпитаніе-то на простыять человекъ глѣдано по нѣкой пѣть като важень предметъ? Въ кое мѣсто быва оный мѣжъ, кой-то прави граждани-тъ образовани, съ надлежно почитаніе посрѣщать? Не съ ли дѣлженство-

вали да ся откажатъ и най честни-тъ мъжи, като сж ся валили въ блато-то на сиромашилжк-тъ? Колко пкти са избирани за учители и най ничтожни-те жабоппсцы?! —

Боголюбъ бы былъ единъ человекъ, като человекъ, кой-то взема дѣца-та на цѣла община за наставленіе. Истинни-тъ основоположенія на христіанскыятъ законъ, познаніе-то на дѣлжности-тъ на подданицы-тъ къмъ своятъ царь, на дѣлжности-тъ къмъ нхъ сами-тъ, къмъ свои-тъ съграждани, познаніе-то на природа-та и предѣли-тъ въ кои-то живѣяхъ, были сж главни-тъ предметъ на негови-тъ наставленія. Нъ какво е послѣдувало неговыятъ трудъ? Градоначалникъ-тъ бѣше единъ злонаравенъ и необразованъ человекъ. Той освѣнъ външи-тъ свои дѣла и чютура пълна съ вино, никакое друго веселіе не познаваше; священникъ-тъ бѣше користолюбивъ. Той ся само съ свое-то домоводство занимаваше, текожде и той освѣнъ свое-то парично кесе и голѣми-тъ тълсти вепрове, никака радость на свѣтъ-тъ не познаваше. И двама-та тыя мразеха честнаго Боголюба, тѣй, какъ-то глупави-тъ злонаравни человекъцы мразатъ почтеннаго чаловѣка, кого-то тѣ презиратъ, или нещатъ ни да го видятъ.

Правописаніе-то и грамматика-та, коп-то предаваше Боголюбъ на свои-тъ ученицы, мѣше ги священникъ-тъ за еретически науки. И туй е было причина, что е почелъ явно да проповѣдува противъ Боголюба, въ онуй мѣсто, гдѣ-то требува да ся поучава, истината, и братска-та любовь да быде предметъ на христіански-тъ побужденія; въ онуй мѣсто, гдѣ-то ся чете святое Евангеліе, на кое-то първы-тъ основоположенія сж любовь-та къмъ ближныятъ. Въ това мѣсто е была святость-та на храмъ-тъ обезсвятена съ най грѣсни оклеветанія, и уста-та на священникъ-тъ, кой-то треба да сѣе миръ между человекъцы-тъ, е подщрекала ненависть. Боголюбъ быде прогласенъ, явно кѣто лжеецъ, кой-то предава на дѣца-та най опасни науки. Градоначалникъ-тъ такожде съ священникъ-тъ сѣ

съгласи, и описаха клеветно почтенпаго учителя кодъ висока-та власть. Отъ тамъ получи градоначальникъ-тъ налогъ, что-то да разгльда точно, и ако ся истинно докаже че е такъвъ, какъвъ-то го ть описаха, да го върже, какъ-то повелѣва законъ-тъ и да го накаже спорядъ престѣпленіе-то. Никой нинѣ не бѣ тѣй благополученъ като нашыятъ градоначальникъ, когда-то получи тая заповѣдь: зачто-то голѣмо нѣчто е туй, да може нѣкой да испитва дѣла-та на чловѣцы-тъ. Тѣй гльда себе весма голѣмъ онзи, кой-то ся опредѣли за сѣдїя на ближныятъ си, като да бы самъ чрезъ наложено-то туй дѣло излѣлъ отъ чловѣчество-то. Намѣсто да ся отличава чрезъ добродѣяніе-то и чрезъ чловѣколюбіе-то, онъ става гордъ и безчловѣченъ.

Единъ день быде нападнать Боголюбъ удома си отъ священникъ-тъ и градоначальникъ-тъ. Какви книги давашъ на дѣца-та да четатъ? искрещя градоначальникъ-тъ, при влѣзване-то въ стая-та: Иеика или правственна философія Доситеева, отговори Боголюбъ, като ся поклони учтиво. Кой е тоя Доситей? рече градоначальникъ-тъ священнику — онъ е навѣрно еретикъ, — азъ пезная право, отговори священникъ-тъ, — нѣ много честито неchte ся намѣрва въ тая книга, — ны чтемъ ся с'туй надиръ повѣрна.

Священникъ-тъ. Гдѣ е печатана тая книга?

Боголюбъ. Въ Лайпсигъ. —

Священникъ-тъ. Ето пи го — право, тая книга е подозрителна—ни една добра рѣчь въ нея — Дяволъ — съчювай мя Боже — въ тая книга е, — ты лъжець — ты — дързаешъ да давашъ на дѣца-та да четатъ такыва книги — и дѣца-та да развращашъ. Знаешъ ли ты, что ти надлежи — тояги. —

Градоначальникъ-тъ. Да, да — тояги са за него — Доситей да ся чети — то е права книга. —

Боголюбъ. Нѣ милостивый Господине, позволете ми само едно оправданіе !

Градоначальникъ-тъ. Никакво оправданіе не е възможно — азъ зная тая книга — знамъ я —

Боголюбъ. Когда-то я познавате, милостивый Господине — то не можете никакъ —

Градоначальникъ-тъ. То чѣтъ ти азъ каза что можъ — Пандуръ — карай тоя дьяволъ въ сѣдилище-то. —

Боголюбъ. Господине Свещениче, имайте милосердіе съ съ менѣ — послушайте ми, моля! токо прочетете тая книга — па тогда — тогда можете ми наказа .

Свещеникъ-тъ. Ты злый человекъ! ты искашь и менѣ да склюнишь да четемъ такыва книги? То бы красно было! неа въ огнь-тъ. а тебе на буре и срамна таблица на градъ-тъ ти, съ надписъ: „льстецъ на дѣца-та“.

Боголюбъ ся хвърли въ тъмница, и на другиятъ день ся турна на буре, като оныя, что развращавать дѣца-та, и два дни быде въ по-особъ биенъ.

Горки-тъ дѣщица, на иста-та община, кон-то любяхъ сѣрдечно своятъ учитель, всякій день дохождаха предъ кѣща-та на градоначальникъ-тъ, и съ невинни-тъ си гласове викаха: Пощадете, пощадете нашыятъ учитель.

Градоначальникъ-тъ, кой-то не ся бѣше навикналъ да слуша гласъ-тъ на невинность-та, заповѣда да отиѣдятъ невинни-тъ дѣщица далеко отъ кѣща-та му; нѣ они пакъ дохождаха, и напоследкъ, требаше да затвори нѣколко отъ тѣхъ, и тѣй да ся избави отъ выкове-тъ имъ.

Боголюбъ усѣщаше тыя мъжкы и злостраданія съ утопено въ кровь сѣрдце, что-то отъ тѣжкы и болѣзны умре третиятъ день. По негова-та смръть ся случиха много тѣжкы и достойны за съжяленію пѣчта. Свещеникъ-тъ не даваше да ся погребе тѣло-то Боголюбово; нѣ и пакъ противу негова-та воля ся погребе.

Вмѣсто Боголюба прія другъ единъ учительска-та служба; той бѣше ключарь въ единъ близень мѣнастырь; По преди бѣше ко-чѣишь у единъ свѣтъникъ, и съ порука-та на Господарь-тъ си, получи ключарство-то. Онъ пицѣше весма лошо, а въ читане-то нагаждаше по нѣчто; нѣ священникъ-тъ и градоначалиникъ-тъ го весма почитаха, зачто-то ся часто опиваше въ нѣхно-то съдруже-ство, и всякій день играеше съ нѣхъ карты.

Рѣдко нѣкой посѣщаваше Боголюбовыятъ гробъ, само добрый Драганъ ся искрадноваше отъ свои-тъ дружина и отиваше на гробъ-тъ своего учителя; Той гдѣ-то памѣряше нѣкое цвѣте, кѣсаше го, и го привѣрзваше на Боголюбовыятъ кръсть, чисто той лѣяше на гробъ-тъ му невинни-тъ свои сълзы.

Щастливо е онова мѣсто, кое-то има честитъ мѣжъ за градо-началиникъ (сждѣя)! Тамъ, гдѣ-то непристигнуватъ закони-тъ, пра-зни-тъ мѣста въ сѣрдца-та на подданицы-тъ да испълнятъ осново-положенія-та на добро-то възпитаніе; Градоначалиникъ-тъ чте е сж-дѣя, отецъ и учитель, и тогда чте може каза на своятъ благодѣтель: „Азъ приносимъ тебѣ не само плодове отъ трудове-тъ на твои-тъ подданицы, нѣ также и тѣхни-тъ сѣрдца-ти приносимъ, за да тя увѣримъ че щастіе-то и благосѣстояніе-то на оныя, кои-то са твои, менѣ сж повечъ на сѣрдце-то лежали, какъ-то всякому правому мѣжу лѣжатъ на сѣрдце-то, кои-то любятъ истинно своятъ вла-дѣтель.

П о б ъ л г а р и ѣ

Димитър Янакіевъ

Дупницянинъ.

И Т Ъ С Т Ъ И И Е.

ПРѢДЪ СМЪРТЬ-ТА ЕДНОГО СТАРАГО ИНДІАНИНА.

(Отъ 17. глава Инкаса отъ Мармонтела).

Отъ какъ-то съмъ встъпилъ на свѣтъ-тъ, болѣсть-та и печаль-та са ма овладели; и плакалъ съмъ, защото-то съмъ билъ дѣте. Добръ съмъ замѣчилъ, чи все търпи и страда, чи все около менъ умира; Та азъ бы зеръ щѣлъ, само азъ да ся избавимъ отъ туй, и като дѣте съмъ падалъ въ нетърпѣніе. Быдохъ человекъ, и печаль-та ми рече: Да ся бориме единъ съ другого, ако ты быдешъ по мѣжественъ, азъ чте отстъпимъ; нъ ако останешъ побѣденъ, азъ чте ты мѣча, чте бдимъ надъ тебъ, и какъ-то орелъ-тъ своятъ грабежъ, би щѣ ты съ крила-та си. Като е тѣй, рекохъ самъ себѣ, треба да ся бориме, и у кръсъ (кощаць) хващаме. Има вече 60 години, отъ какъ е почната тая борба, азъ ся държимъ храбро, и нито една сълза съмъ пролилъ. Глѣдалъ съмъ мои-тъ пріатели да падатъ подъ ваши-тъ удари (говори за Испанцы-тъ) и печаль-та съмъ утотлявалъ въ срдце-то си. Видѣхъ сына-си раскъснать прѣдъ очі-тъ ми, нъ и пакъ не ся просълзихъ. Что иска еще печаль-та отъ менъ? Знае ли она, кой съмъ азъ? Виждь я, че мя поколеба, събра-ла най послѣ всп-тъ свои сили; а азъ ѳ ся противимъ, смѣемъ ѳ ся, като виждамъ чи смърть-та ми приближава, коя-то мя освобождава отъ нея. Дойде ли она еще да ми унеспокоява пърсть-та? та умерша-та пърсть е за болѣсть нечувствевна. И вые подми, вые

кои-то она (печаль-та) на мое искушеніе употреблява, чте живѣете, и сами чте-те бы нейнѣ грабежъ. Приходяйте да ни мѣчите; а сами чте ся успокоите за наши-тѣ кожи. Ваши-тѣ рѣцѣ утопены въ индійска кровь, чте ся омытъ въ собствена-та ваша кровь; и кости-тѣ ви помѣсени в'едно съ наши-тѣ, взаимно по пусты-тѣ наши поляни распрѣснати, чте сторятъ миръ, заедно чте почивать и чте помѣнать прѣстъ-та си като прашни пріатели, нынѣ палете (горете), раскѣсвайте и мѣчете това тѣло, кое-то ви предавамъ, и расхищавайте онова, кое-то не е до нынѣ поломила старость-та. Выдите ли тыя грабливи птицы кои-то ся вѣятъ надъ глави-тѣ ни? Вы имъ откѣсвате члѣсть, (старецъ-тѣ быде сгоренъ); нѣ друга имъ вые приготвувате. Они ви оставятъ юще да ся погости-те, нѣ то чте утре тѣхно да быде.

Преведе,

Дим. Янакіевъ

Дупницянинъ.

ЗА СЪГЛАСОВАНИЕТО ВЪСПИТАНИЯ

съ развитіе то на душевны тѣ способности.

СЪЧИНЕНІЕ И. ДАВЫДОВА;

преведе на Български Д. Е. Я.

(Продълженіе отъ Книж. 3, стр. 96.)

Настѣпва най важный періодъ на възпитаніе то — юность та, време на съвършено то развитіе на разсудка, вкуса и характера, преминуване на духовный животъ въ най висока-та сфера на способности тѣ: умъ тѣ, фантазія та и воля та. Въ този періодъ отъ знанія та са образувать науки за Бога, челоуѣка и природа та, чувствованія та творять идеалы, а склонности тѣ са обръщатъ въ нравственны направленія. Сърдечны тѣ чувствованія, най прекрасны тѣ съпътници на нашій животъ, кои то зѣмаже въ първородна та имъ чистота, изникватъ въ юность та; въ тѣхъ са образува челоуѣческа та воля, най главный предметъ на възпитаніе то. Тя само тога приема високо достоинство, кога са не подчинява на хладно то и безжижено знаніе, а напротивъ възприема, оныя свѣтли зари на науки тѣ, кои истичатъ изъ сѣрдце то. Очистяйте склонности тѣ и чувства та, одушевлявайте ги съ любовь къмъ науки тѣ и искусства та: и вы незабѣлжно ще усъвършенствувате нравственность та. Юпоща та начеца да ся бори съ страсти тѣ; и макаръ възпитаніе

то да не може съвършено да отвори тая борба, баремъ то дава сила да ги преодолѣе. Науки тѣ и искусства та сѣ два такива гении, кои то укротяватъ и умѣряватъ страсти тѣ. Тука само умъ тѣ не може да удовлетвори юноша та; сърдце то иска свои тѣ предмети, и сѣ сички тѣ си сили са старае да ги нахѣри. Възвышени тѣ чувства хвърлятъ въ вълненіе гърды тѣ на юноша та; той мечтае за честь и слава; фантазія та му хвърка възънъ отъ предѣли тѣ сего міра; на съкадѣ му са представлява идеалъ тѣ на щастіе то. Искуство то съгрѣва и оживява въ райскій животъ на Идеалы тѣ. Мыслища та способностъ, коя е свѣстѣмъ раскрыта, бива вече въ състояние да объма цѣлый кръгъ на чловѣчески тѣ знанія.

Но кой ны ръководствува въ тоя възраст? Юноша та излиза отъ материнъ надзоръ; нему е тягостна вече зависимость та отъ наставникъ тѣ; въ това време баща та свършва възпитаніе то на сына си. Ако попечителна та майка варди дѣтство то, а отрочество то преминува повече то подъ ръководство то на наставницы тѣ: то, па баща та остава да съгласи късно то възпитаніе съ обществено то; той зема сына си отъ учитель тѣ и съ пазеніе го ввежда въ свѣтъ тѣ, старай са да натѣкмява воля та, коя наченва да дѣйствува свободно, кѣмъ отличаване то на добро то отъ зло то. И тѣй юноша та съзрѣва и бива самобытенъ; тѣй са образува воля та му. На жизнено то попринце нашій наставникъ іо вътрешный гласъ на свѣстѣ та, а Провидѣніе то іе пѣтеводяща звѣзда; отъ това зависи и опжияване то на сички тѣ наши общественны обязанности.

Често повърхностно то знаніе са предпочита отъ глѣбокомысліе то; често чловѣкъ знае всичко освѣтъ самага себе. Но треба отъ рано да внушаваме на юноши тѣ, че сички науки сѣ отрасли на самопознаніе то; ный само отъ себе можеме да заимствоваме редъ, начала, послѣдователность; сяка наука е собственно отраженіе на паша та духовна жизнь, коя състои въ гармоническо съгла-

сѣ на тры тѣ нейны стыхіі: чувство то, умъ тѣ и воля та.

Вижте, какъ юноша та, кога са намира между чувствительность та и нравственность та, ся колебае да избере правый нѣтъ кѣмъ щастіе то. Отъ една страна, той вече отбѣгнува принужденія та: отъ друга още не владѣе нравственое чувство — разумно познаніе на добро то. Различны тѣ склонности още натегнуватъ надъ законъ тѣ на дългъ тѣ и не позволяватъ да са дѣйствува по разумны тѣ начала на воля та. Ако младо то сърдце е необразовано въ първый възрастъ: то отъ него неможе да чакаме ни доброжелателство, ни великодушіе, ни справедливость. Ако въ отрочество то разумъ тѣ и сърдце то дѣйствуютъ отдѣлно, то и въ юность та нравственна та цѣль неможе да са стигне. Отъ това са толкози рѣдки успѣхи тѣ въ възпитаніе то: мнозина, като измѣзатъ по воля, бивать мечтатели. Онези юноша, кой не е проникнатъ отъ религиозно чувство е за съжеляване: той е лишень отъ главна та опора — скита са между бездна пороцы.

Освѣтъ общи тѣ психологически закѣны на възпитаніе то, на сѣкого челоуѣка е свойственъ особый способъ образованія: сѣки, споредъ душевны тѣ си силы, ся отличава отъ другого по сама та природа. Отъ тукъ слѣдва, че сангвиникъ тѣ и холерикъ тѣ треба другояче да са възпитватъ; откакто меланхоликъ тѣ и флегматикъ тѣ — постоянныятъ отлично отъ вѣтрениятъ — чувствительныятъ не тѣжъ какво то суровыятъ — кроткіятъ и послушливыятъ не на едно съ дерзскіятъ и опорничавыятъ — талантливыятъ още друго яче, откакто онези, кой успѣва съ едно неуморимо стараніе. Едного треба да поощряваме, а другого да въздържаме; едного треба да поучаваме и вардиме, а другого да пазиме и даже да наказваме. Но какъ да извлечеме изъ това частны правила за възпитаніе то? не треба да задаваме въ дѣте то оноуа, на кое природа та го е назначила: да не загасяваме въ млада та душа искры тѣ на господствующа та способность, да не поставяме себе за образъ при

въспитаніе то му, да го не унахваме съгласно съ насочваніе то си. Може, то е опредѣлено къмъ по добро изначеніе, отъ наше то собствено; и за това, колко то е възможно, необходимо е да отбѣгваме едносторонность та. Дѣто едно какво да е направлене бива господствующе, дѣто една каква да е способностъ са развива въ най висока степенъ, тамъ леко може да са развали гармонія та на прочіи тѣ силы, кои са нужни за съставяне на цѣло то. Не треба да чакаме успѣхи въ въспитаніе то, кога една отъ подолни тѣ силы присвоява господство то. Тѣй нѣкога въображеніе то прерива желанія та въ страсть, чувство то въ изнѣженостъ, разумъ тѣ са устремава къмъ затруднителны и утънчени изслѣдованія. Една изъ способности тѣ, преимуществено възвышена та, подчинява други тѣ, произвежда едностѣрность, и не допуска да израсте нищо голѣмо. Тука особенно треба да обръщаме вниманіе то си на законъ тѣ развитія, кой то са появява съ постоянно стремлене отъ по ниско то къмъ по горнето, отъ чувствено то къмъ духовно то.

И тѣй двѣ, както са види противоположны, правила са представятъ на възпитателъ тѣ: първо то изискува, да не са спира въ юноша та ни едно природно влечене, да са не ослабява ни една сила, ни една способностъ; зашто то сички тѣя са необходими на цѣлый организмъ, на природа та е нужна свободна игра на силы тѣ й; друго то правило ни кара да унищожаваме едностѣрнесто то направлене за да ся развива съ съгласіе то на цѣло то непрестанно повече и повече. Онова, кое ный наричаме геній, не е нѣкаква особна способностъ, но отражене на цѣло то въ особена каква да е душевна сила. За това, не искоренявайте въ чловѣка онова, на кое го е назначила природа та; но са старайте да водите господствующе то направлене тѣй, щото, то да може да служи въ основане на цѣло то, и да са слива съ други тѣ душевны гармонически силы. Така, вы ще избѣгните едностѣрность та, а врожденно то добро сѣме ще увардите и произрастете. Не треба въспи-

тателъ тѣ да преслѣдва сѣка крачка на дѣте то, безпрестанно да го хвали или хока (гамосва); нека дѣйствувать природны тѣ склонности: треба да привардјуваме само за развитіе то, да отдѣляме измѣшане то и вредно то, да обрѣщаме въ склонность благородны тѣ чувства, да съобщаваме на понятія та теплота. Тогава волѣта ще бѣде овардена отъ два могущи дѣатели, — умъ тѣ и чувство то. Долгъ тѣ на истино-полезно то възпитаніе е не въ едно съобщеніе на разнообразны свѣденія, но въ съвокупность и образovanje на вкусъ тѣ, и просвѣтене на умъ тѣ, и въ облагородствоване на сърдце то.

Ето нѣколко свѣти на Психологія та за съгласованіе възпитанія съ развитіе то на душевны тѣ способности. Наука та самопознаніе треба да служи за основаніе и на възпитаніе то, или на развитіе то самопознанія. Родители, Въспитатели и Наставници! пахранете млади тѣ сърдца съ Христіански тѣ добродѣтели: Надежда та, Любовь та и Вѣра та. Въ надежда та са съсредоточаватъ сички чувствованія на търпеніе то и великодушіе то; Въ Любовь та — стремлене къмъ самопожертвоване за добро то на ближняго; Въ Вѣра та — сички нравствены и обществены обязанности. Сички тѣ качества са съобщавать на възпитанници тѣ незабѣлжно. Тѣ са не спичелватъ съ изучене; но человекъ самъ ги възпитава въ себѣ по примѣръ тѣ на други тѣ. Ученіе то нѣ дарува само онова, кое съставлява предметъ размышленія; но спичко, що образува сърдце то възпитаникъ тѣ приимава отъ тѣхъ, кои го окружавать, и ги усвоява въ теченіе то на животъ тѣ си. Дѣанія та и постѣпки тѣ ны: ето негови тѣ наставници. Безъ препиране истина е, че спичко, кое излазя изъ сърдце то, връща са къмъ сърдце то. Ако възпитателъ тѣ самъ нѣма добри качества, то никогда неще ги открие въ възпитаникъ тѣ си, и сички тѣ му нравствены наставленія ще бѣдатъ само предметъ за память та и за разумъ тѣ. Само постѣпки тѣ ны възбуждатъ други тѣ къмъ подражаніе, чувства та са съгрѣ-

ватъ само съ чувства. Желаніе то за да ся нагласи воля та на въспитаникъ тѣ не принася никаква полза, ако са не подтверждава въ очи тѣ му съ примѣры. Юность та иска живъ примѣръ, на който подражава въ сяко време, и са старае да образува пріеты тѣ отъ природа та способности. Въ това са състои сичка та тайна на въспитаніе то .

— 000 —

ТАЙНОСТИ-ТЫ

НА

Священно-то Испытаніе и на различни другы тайны
дружества въ Испаніѣ съ исторически забѣлѣванія—

Списано на Французскы

ОТЪ

М. В. ФЕРЕЛА.

Прѣводъ отъ Грыцкы

А. ТРИАНСКА-ТА УЛИЦА.

Около срѣдѣ-тѣ на XVI вѣкъ, въ царуваніе-то на Карла V, градъ Севилла, весела-та и многлюдна столица на Андалузіѣ (въ Испаніѣ) ставаше малко помалко мраченъ, пусть и плачевенъ. На-праздно зарп-ты на ясно-то слѣнце освѣтлявахъ безкрайны-ты стап на кѣщи-ты му, пѣлны съ цвѣтя и дръвчета, и красны-ты имъ балконы, гдѣ-то всегда ся люлѣяхъ зелени цѣвижли кремове, сплетени единъ въ другъ като платно, чръвены паровы цвѣтя и ясменъ (jasmin) Виргынскы съ широки жѣлты вѣнци.

По вечерѣ гласъ-тѣ на любовницѣ-ты, съединенъ съ сладкы-ты отзывы на кытарѣ не ся чуаше вече отъ балконы-ты; и ако бы въ пріятны-ты часове нощны наплашены-ты дѣвойкы да дръзняхъ да ся покажѣтъ на стап-ты на кѣщи-ты, за да ся насладѣтъ отъ росный и благоуханный вѣтѣръ, който вѣе по брѣгове-ты на рѣкѣ-тѣ Гвадалквивиръ, тыя стояхъ всякога мълчаливы и навѣсены, като сѣпки; а изъ уста-та имъ вмѣсто моминскѣ усмивкѣ, вмѣсто сладкый женскый гласъ, който на испанскый языкъ прилича на сладко-гласѣ музыкѣ, излизахъ само задавеи въздышкы.

Страхъ-тъ отдавна бѣше въздигиѣлъ навсѣдѣ отвратително-то еи знамя. Помежду домородства-та не ставахъ вече обыкновенны-ты и незначителны кѣщны приказки, нито разговорки помежду бащи-ты на домородства-та; недоувѣріе-то и страхъ-тъ разваляхъ и най-пѣжны-ты чювства. Баща ся боеше отъ сына, братъ отъ брата, пріятель отъ пріятеля, зачтото треперяхъ челоувѣци-ти по него врѣмя, да не бы и най-любезный имъ да е съгледатель и предатель. Всякому честь-та и животъ-тъ ся намирахъ въ опасность, едвамъ отъ дневны-ты си трудове искарвахъ нужды-ты за живѣяніе, като не смѣяхъ да помыслѣтъ за нищо, нѣ задавахъ въ сърдца-та си всякъкво чювство отъ великодушіе и чядолюбіе. Ти не намирахъ утѣшеніе и надѣждѣ нито въ самага Бога, утѣшителя на злощастны-ты; зачтото не смѣяхъ да го призовѣтъ съ свободнѣ совѣсть, че не вѣрвахъ дали израженіе-то на моленіе-то имъ или исповѣданіе-то на вѣрѣ-тъ имъ щѣше да ся удобри отъ върховно-то сѣдилище на Священно-то Испытаніе, като законно израженіе. Священъ грабитель, това сѣдилище искаше да служѣтъ Богу, както то' благоразсѣди, или по-добрѣ, като ся имаше за Богъ, усвояваше насилно безчисленны правды и гнуснѣ власть надъ тѣла-та и надъ души-ты. Като мѣчитель немилостивъ, то ся стараяше съ всякъкво срѣдство да изврши единственно-то си намѣреніе, *династїи-тъ* (начялство-то). Священно-то Испытаніе бѣше на върха на власть-тъ си тогава, когато имаше за пачяльникъ Севиллскый Архіепископъ Кардинала Алфонса Манрика.

Чясъ-тъ бѣше близо 7 слѣдъ пладнѣ на 15 февруарія 1534 годниѣ, когато, други пѣтъ шумны-ты улицы на градъ Севиллѣ, бѣхъ тмны и пусты, макаръ и да бѣше то' по дни-ты на заговяваніе. Само въ малкы разстоянія ся виждахъ калугери нечисто облечени, че распоряждахъ по кюшета-та пѣкои Гытаны (единъ видъ съгледатели, шпионы), и сеймени отъ Священно-то сѣдилище

ся срѣщахъ и поздравлявахъ съ тайнственъ нѣкой знакъ; (1) а жители-ти на улицѣ-тѣ Трианскѣ (2) изгладвахъ съ най-големо любопытство челоѣци-ты, които минувахъ моста на Гвадалквивиръ, който съединява града съ безкрайно-то това прѣдградіе. —

Помежду оныя, които минувахъ по него врѣмѣ моста Трианскій ся отличаваще единъ челоѣкъ съ высокъ врѣстъ, облеченъ въ расъ на калугеръ проповѣдникъ. Навѣсеко-то и широко-то му чело ся показваше повече спокойно нежели строго; голѣмы-ты и черни-ты му очи бѣхъ пълны съ сладость макаръ и да бѣвяхъ отъ размышленія и въсхищенія. На недвижны-тѣ му устнѣ ся виждахъ пачъртаны поезія-та и краснорѣчіе-то; на свѣтлѣ-тѣ му физиономіѣ личеше сила-та на Св. Павла и кротость-та на любезный ученикъ. —

Тоя челоѣкъ, като да бѣше постигълъ въ дълбоки размышленія, врывеще полека, и не показваше никаквѣ грижѣ за земны-ты работы, не само не съгладваше оныя, които заминувахъ край него, нѣ нито и оныя, които идяхъ срѣщу него, и съ които въ пощнѣ-тѣ тъмнилъ можеше да ся блѣсне.

Като стигнѣ край моста, той ся позанрѣ, като да ся чюдяше. въ кой отъ два-та пѣтя да трѣгне, на лѣво ли или на десно; а зачтото въ аллегорическѣ-тѣ тѣхъ пензвѣстность ся смѣсвахъ другы видѣ прѣдразсѣдци, калугеръ-тъ прѣдаденъ несъмнѣнно въ нѣкоѣкъ мыслѣ останѣ умысленъ и недвижимъ на сѣще-то си положеніе; той приличаше повече на челоѣкъ, който чика нѣкого, или на

(1) Сеймени-ти на Св. Сѣдилище имахъ особены знакове рѣкомаханія и думы само тѣмъ познаты, съ които ся познавахъ помежду си.

(2) Улица-та Трианска, el barrio de Triana, ся отдѣляше отъ града Севиллѣ съ рѣкѣ-тѣ Гвадалквивиръ. Тя бѣше всякога и днесъ още с жилище на злодѣйци.

замысленъ философъ; и наистиня въ него вѣрѣя маѣнна нѣхъ да разумѣхъ, като го глѣдахъ недвижнѣ, че подлежае въ застоѣваніе на размышленіѣ-та си.

Въ тайж минутѣ единѣ человекъ, чисто облеченъ, ся показа отъ десный нѣтъ, който ся наричаше тогава La calle de los gitanos, а сега — улица Боемска; и, като ся запрѣ малко въ кюше-то на нѣтъ, той разгладваше навсякъдѣ, като че трѣсаше нѣкого; послѣ, като видѣ калугера, трѣгнѣ къдѣ него полека.

Като пристѣпи нѣколко стѣпки къмъ Священнопресповѣдишка, той ся запрѣ пакъ изново.

Калугеръ-тъ го не виждаше.

Непознатый, като пристѣпи още единѣ стѣпкѣ, издума съ нѣтъкъ гласъ думѣ-тъ,

„ Ито “ (3).

Францысканецъ-тъ, като чю тѣхъ думѣ, вдигнѣ главѣ и, като видѣ непознатый, отговори навѣсено думѣ-тъ,

„ Кораца “ (4).

(3) Hito, умалително на Chito! (мълчаніе!) на san benito, което е облекло отъ жълто сукно, съ което Св. Испытаніе облачаше осѣдены-ты за *дѣло-то на вѣрж-тъж* (auto-da-fé,) (Дума-та Hito бѣше чяеть отъ тайнственный языкъ на человекѣ-ты отъ Св. Испытаніе). Това облекло ся наричя и *замара*. Който бѣше облеченъ въ дрѣхѣ-тъж san benito считашеся за безчестенъ, и бѣше лишенъ отъ всякъкво гражданско и крѣпостно право. Това наказаніе ся простираше и на потомци-ты му.

(4) Кораца (coraza) высокъ и острѣ калпакъ, когото носяхъ на главы-ты си осѣдени-ти на изгорѣваніе; и на когото бѣхъ изображены дѣволѣ, пламѣци и хыяды другы чудовища.

— Богъ (5) мя проважда, рече непознатый.

— Богъ има всякъ власть надъ человекѣ-ты, отговори калугеръ-тъ.

— Ваше прѣподобіе можете да ми последувате.

Калугеръ-тъ послуша, и трѣгнѣ слѣдъ непознатый съ кроткъ и безстрастенъ характеръ, като чѣ тая срѣща да му не бѣше печалана, и врьвеше като послушливо дѣте, като вардеше съ религіозна точность мълчаніе (chiton), (6) което ся налагаше отъ страха, когото Св. Испытаніе вдѣхнуваше.

Непознатый съ калугера трѣгнѣхъ изъ дългый пѣтъ calle de los gitanos, тъменъ и кръговиденъ, дѣто ся различаване само свѣтлината на многочисленѣ-ты крѣчмы, изъ които ся чюяхъ произителни и размѣсени гласове, на пѣяни-ты.

Простый народъ Севилеки, крадци-ти и други мнозина се веселяхъ въ това врѣмя, като пѣяхъ *манданилѣ* и *пазаретѣ* (едимъ видъ питія, употребляемы въ Испаніѣ), като изпраздневахъ непрѣстанно чѣтырежлены-ты си тѣсны и дългы чяши, които чяше още сѣ въ употребленіе отъ продавци-ты на опиртливѣ-ты питія въ Андалузіѣ.

Когато стигнѣхъ на край пѣтя, непознатый ся запрѣ прѣдъ

(5) Съ таѣ рѣчь подразумѣвахъ великый Священноиспытатель на едно царство или на единъ область; понекогашъ и само-то Св. Испытаніе.

(6) Chiton! мълчаніе!!! толкъвъ бѣше страхъ-тъ, когото Свящ. Испытаніе вдѣхнуваше на Испанцы-ты, чтото като ся бояхъ да ги не прѣдадѣтъ они, на които говоряхъ, думахъ и до днесъ думѣхъ „en cosas de inquisition chiton“! ср. за работы-ты на Священно-то Испытаніе, мълчаніе!!!

най-освѣтенѣ-тъ крѣчмѣ, и, като посочи на калугера врата-та ѝ, повелѣ му съ маханіе да влѣзе.

Калугерѣ-тъ влѣзе безъ колебаніе въ страшиѣ-тъ тайѣ стаѣѣ, зачото не бѣше прѣвпца тогава да влизѣтъ въ крѣчмы-ты калугери.

Тая крѣчма състоеше само отъ еднаѣ слабо освѣтенѣ, дългѣ и низкѣ залѣ, на коѣто стѣны-ты бѣхѣ черны и окадены; само бѣхѣ нашіярены отъ широки пукнатини, които изображавахѣ на черны-ты стѣны иѣщо мозаическо отъ іероглифическы буквы.

Прѣдѣ дългы нечисты трапезы, които бѣхѣ нашіярены на иѣкои мѣста отъ често-то трѣканіе на лакты-ты, имаше дебелы дръвени столове и сѣюпени. На стѣны-ты бѣхѣ безъ искусство написаны много образи на многочисленны-ты св. богородици, на които въ Испаніѣ служѣтъ, или страшины-ты зрѣлища на *дѣло-то на върж-тъ*. Отдолу прѣдѣ всякы образѣ горѣхѣ по двѣ малкы свѣщници не по-дебелы отъ перо, или смрадливо и опушено кандило. Тая свѣтила, които горѣхѣ непрѣстанно, бѣхѣ само-то освѣщеніе на крѣчмѣ-тъ прѣзѣ цѣлѣ нощ. На греды-ты на покрыва имаше окачены желѣзны куку, които ся наричѣтъ к а р а в а т и, гдѣто высахѣ размѣсено свинскы бутове, опушена масть, мѣса, мѣжескы шапки и върхны дрѣхы.

Като глѣдаше чловѣкѣ вѣтрѣ толкова страшины лица сир. калугеры, магесници, сѣглѣдатели (шпіоны) и сѣймены отъ Священно-то Сѣдилище, — и такыва бѣхѣ онѣи, които всякога ходяхѣ въ неѣхѣ крѣчмѣ, че сѣдяхѣ около дългы-ты трапезы, освѣтены отъ блещукавѣ-тъ свѣтлинѣ на кандила-та, — облечены съ странны и мръсны дрѣхы, щѣше да помисли, че то бѣше събраніе отъ діаволы, които сѣдяхѣ подѣ бѣсилкѣ всрѣдѣ подземліе на смъртенѣ одѣрѣ.

Влажна-та земя на крѣчмѣ-тъ не ечеше отъ тропаніе-то на калугерскы-ты чехлы, нито на босы-ты сѣглѣдатели; само ся слушахѣ дебелы гласове, приличны на смъртно пѣснопѣяніе.

Нечисто-то това мѣсто вдѣхнуваше чловѣку страхѣ и отврѣ-

щеніе. Такыва бѣхъ кръчмы-ты на В а р р і о, то есть на предградіе-то на Тріанж (7).

Священнопроповѣдникъ-тъ отиде въ едно кюше на залъ-тъ и като сѣднѣ край единъ трапезъ, при който нѣмаше други нѣкоѣ, повика другаря си при себе си.

— Ей сега идѣ, отговори непознатый, да кажѣ прѣвъ нѣщо и Сапж (8) и посочи единъ момъ, който стояше малко далечъ отъ тѣхъ при врата-та на единъ малкъ станчкъ, която служаше за готваринца.

Сапа, сестра-та на кръчмаря бѣше една мома чернишкѣва изъ Андалузій, и члѣпъ отъ сыгладатели-ты. Тя имаше крака тѣкы е вачясти и носеше чървенѣ дрѣхъ отъ Кытайскѣ копринѣ дору до

(7) Нѣколко такыва кръчмы существувать днесъ и въ само-то предградіе на Варріо де Тріанж. На 1822 год. видѣхъ само три илѣ четыре такыва кръчмы. Въ Испаній и другадѣ кръчмы-ты въ които други нѣтъ ся веселяхъ какугерн-ти, ся промѣнихъ на великолѣпны кафенета, гдѣто ся веселяхъ като въ кръчмы-ты, нѣ съ по-голѣмы иждивенія, като пїяхъ съ стѣклены чяши различны питія и вина може по-долни отъ иностранны-ты вина, чїи то имена носяхъ, нѣ по-скѣпы отъ тѣхъ. Кръчмарн-ти, които други нѣтъ бѣхъ все отъ простъ народъ, и, много нѣтъ като ся осѣждахъ отъ правосѣдіе-то, преобразиша ся днесъ на *честны граждани*, и чрѣзъ нѣкое свидѣтельство на занаята си можѣтъ съврѣменно да бѣдѣтъ трѣговци, сарафи и епитропи по църкви-ты и набожни, и избиратели, много нѣтъ избираеми, по нѣкой нѣтъ и избраны.

(8) [Сара] Металлическа плака лѣскава и доброзвучна. Тая рѣчь кога ся отдава на момъ, означява жена прѣлестна и пѣлна съ привлекательность; рѣчь обыкновенна у простый народъ.

колѣнѣ. Къдрава-та и дълга-та ѿ черна коса, раздѣлена на двѣ сплитки, бѣше разирьснѣта и отъ двѣ-тѣ страны на главѣ-тѣ ѿ до тѣмънѣй ѿ кръстець; златосидна тѣнка кордела бѣше закачена отзадъ на главѣ-тѣ ѿ съ дългы иглы, на които стоманевы-ты главичкы блѣщихъ като звѣзды.

Непознатый приближи при ней съ пскренность и ѿ рече съ низъкъ гласъ. „Сапа, дойде ли Фразко“? (9).

Още не е, отговори Андалузѣанка-та, не може обаче да ся забави. Азъ проводихъ брата си Кока (10) да му каже, че Г-жѣ Долора ще излѣзе изъ къщѣ-тѣ срѣдъ ношъ; Фразко ще дойде да тя намѣри тука, както и свѣтѣй онзи челоувѣкъ, когото Богъ почита съ повѣреніе-то си.

И Сапа мѣтихъ любопытенъ поглѣдъ на красно-то и великолѣпно лице на калугера. —

— Истинѣхъ, рече непознатый, той е тѣснѣй таенъ свѣтѣтникъ на Неговѣ Свѣтѣлость Преподобѣйшѣй Петра Арвусѣхъ; азъ го срѣщѣхъ на край моста Трѣанскѣй, както и Негово Прѣвѣсходителство ми бѣше казалъ, и само Фразка чѣкаме, за да изврѣшимъ намѣреніе-то си, ако Г-жѣ Долора устои на думѣ-тѣ си.

Ще излѣзе, Господине, отговори Сапа, азъ сама ѿ дадохъ едно писмо отъ годеника ѿ, косто Петрѣ Сааведра (11) по заповѣдъ

(9) Frazco, Францыскъ.

(10) Coco. Іоакымъ.

(11) Saavedra [Juan Perez de]. така нареченъ лъжливый посланикъ. Той бѣше най прочютъ злодѣецъ и най способенъ да пише калпавы писма. Той съ помощъ-тѣ на нѣкой-си Іезуитѣхъ, съ лъженѣписаны свѣдѣтельства напскы и писма на Карла V и на Князь Филиппа отпослѣ нарѣченъ Филиппъ II състави Священно-то Испытаніе и ордена Іезуитскы въ Португаліѣ Сааведра не ся благо-

на негово прѣвосходителство и за забавленіе написа.

— И какъ ся склони изведиѣжъ мома-та на това свиданіе? по-
пыта непознатый, когото щемъ нарѣчемъ вече Еиркезъ, за по-го-
лѣмъ лесниѣжъ на читатели-ты ни.

— Въ начяло ней ся видѣ това мѣчно, отговори Сапа, нъ пе-
смо-то бѣше толкова нужно! То пиияше за живота на годеника Е
и за това тя ся объща на каквото азъ желаяхъ; тя ще иде дове-
чера на опредѣлено-то мѣсто. Разумявашъ ли? . . . притурн сестра-
та на Кока и азъ ѣхъ принудихъ да направи това.

Прославлено да бѣде имя-то на Бога, извика Еиркезъ съ ра-

даряше да работи само за ползъ на Св. Испытаніе и на лезу-
ты ты. Той спечели значително количество пары, като пиияше капаѣ
царскы полици, одлѣжителны записы обществены и на частны
лица. Той ся улови въ Малагъ по заповѣдь на Священноиспыта-
теля Тавера, на чясъ-тъ когато излизаше изъ църквѣ, и когато
Св. Испытаніе изгоряваше хыляды честны чловѣци за единъ сахо-
думъ, благодарн ся да осѣди тогова злодѣца само на десять-
годишны оковы. Истина е че Св. Испытаніе ся воспользува отъ
работы-ты му, а Священноиспытателно-то сѣдилище подтврѣда
не само съставено-то отъ Сааведра священо сѣдилище, нъ и
отъ него раздадени-ты положенія и чинове.

Подиръ 19 години (на 1562) Филиппъ II привика *азиски*
пратеникъ и го нареди между дворяны-ты си. Това чудовище,
което ся рѣкоположи за епископъ, пратенъ и посланникъ Папскы,
умрѣ честно въ Мадридъ на 1575, като остави имотъ за 1,100,000
франгы. Така сѣ съставиѣжъ въ Португаліѣжъ орденъ-тъ лезуитскы
и Св. Испытаніе, два ордена, които ся надпрѣваряѣжъ и си вра-
ждувахъ единъ на другъ; зачтото и два-та гоняѣжъ същѣ-та
цѣль ср. начялство-то. [Histoire de l'Inquisition par Loorente].

дось. Сапа, ты си истинна врачка, и тако ми бога, негово прѣвосходительство направи много добръ, като ты избра за орѣдіе на святѣйше-то и непоколебимо-то си шеніе. Познавашъ добръ че святѣй Свѣщенноиспытатель нашъ нѣма друго намѣреніе освѣтъ да избави душиж-тж на тѣжъ момжъ отъ покты-ты на діавола, като ѣ запрѣтава да вземе за мжжъ Донъ Естеванъ де Варга, който, както казвать, е сынъ на Маррана (12) и унука на Мореска.

— О! това е истина, рѣче Сапа, като ся прикрѣсти; Господарь-тъ нашъ о святъ, и всякога ся старае за ползж-тж на небо-то. Нѣ педѣй ми дума врачка, приложи растрѣперана, зачтото такава дума не трѣбва да излиза отъ уста-та на служителъ отъ св. сѣдн-лице, и ако и да работжъ само и само за святѣйше-то Св. Испытаніе, пакъ може за тѣя думы и мене да занесжтъ заедно съ други-ты на auto-da-fѣ (дѣлю-то на вѣрж-тж), което ще стане слѣдъ малко, за да празднувать побѣды-ты на царя Донъ Карола, възлюбеный нашъ господарь, когото Богъ да поживи на много години.

— Не, вѣистинж! успокойся, успокойся, Сапа, ты не трѣбва да ся боишь отъ Св. Испытаніе, когато си вѣрпа негова слугыня, и цѣла католичкыня. Сега наскоро ще имаме едно голѣмо auto-da-fѣ (дѣлю-то на вѣрж-тж) и не е прѣво това, което става откакъ господарь и царь Донъ Кароль, (да го поживи Богъ на многая лѣта) възлѣзе на прѣстола. Азъ ти ся обѣщавамъ да ти намѣржъ най-добро-то мѣсто на plaza mayor (голѣмый мейданъ), за да глѣдашь тѣя кучета еретици, като горжтъ.

— Нанстинж ли? извика млада-та Андалузїанка, като изплеска рѣцѣ отъ радость. О! Господине Еприкезе, казвать, че щжтъ да изгоржтъ до пятнадцать еретици, и че на пѣкон отъ тѣхъ прѣвос-

(12) Marrano, свиня. Така наричяхъ въ Испанїѣ оныя отъ арапы-ты и іудей-ты, които бѣхж прїали католическж-тж вѣрж.

ходившии ще стори милость, стига само да ся отрежъть отъ вѣрж-тъ си и да поискать да умрѣть, като добры христіаны; тѣхъ щѣтъ да обѣсжъть (13) прѣди да ги хвърлижъть въ огъня. О! какво хубаво нѣчто ще бѣде! Нали щещъ ми покажешъ всичко това Господинъ Енрикезе?

— Обѣщавамъ ти го съ клятвѣ, отговори сейменинъ-тъ, во имя отца и сына и святаго духа, и съ изволеніе-то на великій Св.-Испытатель Севиллскы. Ще бѣде величественно, прибави Енрикезъ. възблагодаренъ отъ ревность-тъ на съгласдателкѣ-тъ кѣмъ Священно-то Испытаніе.

Нѣ ако бѣше пригледалъ съ вниманіе лице-то на Андалузіанкѣ-тъ, той щѣше да види чръвены-тъ ѣ устѣ, че неусѣтно побѣлявахъ, и живостный и свѣтлый ѣ погледъ нѣленъ отъ неопредѣленъ страхъ. Ако приближеше по-близо при неѣ, щеще да чюс насилны-ты и неравны-ты тупкаціята на сръдце-то ѣ подъ чернѣ-тъ ѣ коприценѣ пазвѣ.

Сестра-та на Кока, като издирваше за прародители-ты си, намери много наблизю источникъ отъ чистѣ католическѣ крѣвь, чтото ся считаше обезопасена сръщу Св. Испытаніе, отъ страхъ-тъ на което станѣ най-подклонѣ слугыня; и като ся убоя малко отъ бла-

(13) Много пѣти ся случяваше да ся примирявать съ църквѣ-тъ онѣ, които ся водяхъ на изгоряваніе, сир. да исповѣдать злодѣянія, които не сѣ направили, и така ся исповѣдахъ прѣдъ Ешифота (высочакъ дръвенъ одѣръ, гдѣто колѣхътъ виноваты-ты). А Св. Испытаніе като чюствуваеше докачено *матерно-то чядолюбіе* прощаваше осѣдены-ты. Нѣ какво прощеніе? да ги обѣсва прѣди да ги прѣдаде на огънь-тъ. (Annales de l'Inquisition).

гоговѣйный и притворнический способъ на христовый воинъ (14) извика съ възхитителенъ гласъ, когото ся трудяше да представи весель.

„О! колко красно ще бѣде, колко красно ще бѣде!“

И изведнажъ стърѣ голѣмы-ты и черны-ты очи на священно-проповѣдника вторачены въ неѣ. Калугерь-тъ не пропускаше нито единъ думъ отъ разговори и нито най-малко-то движеніе по лицето ѣ . . .

„Налей ми вино, момиче мое, рѣче сеймени-тъ.“

И клета-та Сапа, като ся имаше за честита, че щѣше да избѣгне отъ проникателны-ты поглѣды на Калугера и отъ тоя разго-

(14). Воинъ Христовъ; така ся наричахъ сеймени-ти на Св. Испытаніе откакъ Торрекуеада на 1494 по время-то на Александра шестый, въоружи по-млады-ты отъ тѣхъ.

Страница-та тѣзи воиска бѣше многочисленна, казѣа Морентъ въ исторіѣ-тъ на Св. Испытаніе. Толкова бѣше жестокъ Торрекуеада, и толкова възбуждаваше съглѣдателство-то и прѣдательство-то, чото мнозина отъ благородны-ты гражданы прѣдпочетохъ за по-добрь да принадлежѣтъ на Св. Испытаніе, а не да ся обявѣтъ сега или по-напоконъ *подозрителни* и станѣхъ членове отъ това Св. Испытаніе. Примѣръ-тъ на благородны-ты и правдины-ты, които Фердинандъ Арагонскый отдаде на членове-ты отъ Св. Испытаніе привлѣкохъ множество отъ простый народъ. Въоружени-ти сеймени съставлявахъ *воиска-та христова*, която изпълняваще и длѣжность тѣлопазительскъ на общи-ты Св.-Испытатели, и на областны-ты.

Воиска-та христова ся състави въ Франціѣ отъ Доминика де Гисманъ на 1208 при Филиппа II царь Французскый и Инокентія III, Папъ Римскый,

воръ, въ който ся страхуваше да ся не издадѣть страхове-ти ѿ, Сапа живостна и пѣргава спуснѣ ся и донесе за р р о (единъ видъ гѣрне) пѣлно съ вино, което сложи прѣдъ негово прѣподобіе.

Когато Еприкезъ туряше срѣщу Францисканеца (орденъ калу-герскы, отъ когото бѣше тоя калугеръ) едно малко дръвено столче за да сѣдно, ненадѣйно влѣзе въ крѣмж-тѣ единъ чловѣкъ, който, като ся приближи при сеймелина, показа калугера съ поглѣды-ты си.

„Тоя дѣ е надзыратель-тѣ ни? попыта съ сладкъ тонъ.

— Той е, отговори Еприкезъ.

Калугеръ-тѣ станѣ и си крѣстоса рѣцѣ-тѣ на гѣрды-тѣ. Новодошлый направи сѣще-то. Калугеръ-тѣ слѣдъ това крѣстоса рѣ-цѣ-тѣ си наопаки, послѣ наведе главж-тѣ си, като че искаше да го поздрави. Фразко направи сѣщо-то така чото, като наведе и той главж-тѣ си, чела-та и на двама-та ся чюкижжхх полека. Тоез бѣше знакъ-тѣ, по когото ся разпознавахх членове-ти на Священ-но-то Сѣдилице.

Фразко като ся незадоволи само съ тыя знакове на разпозна-ваше-то, разтвори гѣрды-тѣ си, и подъ пристиснѣжтѣ-тѣ си дрѣхѣ. показа сребрьнѣ дѣсчицѣ, която носяше образа Христовъ наопаки: на гѣрды-тѣ Христовы грѣяше слѣнце, знамя на свѣтлинѣ-тѣ, при-смѣвателно преобразование на Ангела на погубленіе-то и на рас-тѣніе-то.

Францисканецъ-тѣ не отговори на тоя послѣдний знакъ.

Фразко хвърли недовѣрчивъ поглѣдъ врѣхъ Еприкеза.

Еприкезъ повдигнѣ раменѣ-тѣ си.

„Тоя не е отъ наши-ты“, продума Фразко.

Еприкезъ показа знакъ на съмнѣваніе.

„Не е отъ наши-ты, казвамъ ти, повтори Фразко и прѣда-дени смы; чю ли? прѣдадени смы, каза, като стиснѣ сильно рѣжж-тѣ Еприкезовѣ. А на отвратително-то му лице ся показа звѣрскы гнѣвъ.

Всичко това ся приказване съ низкъ гласъ, обаче не до толкова низкъ, чото оии конто бѣхъ дошли въ кръчмѣ-тѣ видѣхъ и чюхъ движеніе смѣтително което прѣдсказване распріѣ. Всичкы-ти обрѣхъхъ очи-тѣ си къмъ калугера, който, като останѣ тихъ и безстрастенъ, виждане ся повече зритель, а не прѣдставитель на страниж-тѣ тайѣ сценѣ.

Нѣкои отъ тѣхъ, като видѣхъ спокойствіе-то на Францыска-нецъ-тѣ, на когото навѣсено-то лице вдѣхпуваше почетъ начинѣхъ да бѣбрътъ и въ сѣще-то врѣмя заплашванія излезохъ изъ уста-та на злодѣйцы-ты срѣщу Епиркеза и Фразка.

Сеймени-ти на Св. Испытаніе ако и да бѣхъ увѣрени за побѣдѣ-тѣ си, ако ся случаше да ся ударѣтъ, не желаѣхъхъ да влѣзѣтъ въ борбѣ съ жител-ты Трианскы. Тѣи гы познавахъ доволно, така чото не ся съмнѣвахъ, че като прѣдлежи да забранѣтъ калугера щѣхъ да гы съкрушѣтъ, нѣ ся бояхъ отъ Свящ. Испытаніе.

Фразко ся обрѣхъ съ адско лукавство къмъ винопійци-ты, на конто поглѣди-ти и движенія-та изказвахъ непріятелскы-ты имъ намѣренія.

„ Братіе, извика, толкова ли сте лоши католици, чото искате да защитите непріятель на Свящ. Испытаніе ? “

Като чюхъ страшно-то това имя всичкы-ти наведохъ главѣ, и смъртна жълтевина замѣни живость-тѣ на лица-та имъ; щѣше да рѣче нѣкой че трескавица паднѣ между смѣтител-ты и прокляты-ты тыя челоуѣци. Ни единъ отъ тѣхъ не смѣя да продума нито е-динъ думѣ .

Священнопроповѣдникъ-тѣ, безъ да даде нѣкакво вниманіе нито на гнѣва Фразковъ, нито на безуміе-то на злодѣйци-ты, станѣ по-лека и трѣгнѣ кѣдѣ врата-та съ най-дълбоко мълчаніе.

Какъ ! извика Фразко, ще ли да го оставите да бѣга? неще ли да отиди единъ отъ васъ да извѣсти на мѣстны-ты пазители на Св. Сѣдилище ?

— „Азъ, азъ щѣ идѣ, извика Сапа цѣла разтреперана и тойзи чиясь ся затече къмъ врата-та за да отбѣгнѣ чрѣзъ ревностъ-тъ си опасностъ-тъ, отъ коѣто всякога ся боаше. Когато отваряше врата-та, Францисканецъ-тъ мѣтихъ връхъ неѣхъ дивъ и проищателенъ поглѣдъ; и Сапа, като ся растрепера склучи рѣцѣ и колѣни прѣдъ чловѣка Божіѣ.

Злодѣйци-ти, като отъ едноврѣменно подканяніе прострахъ рѣцѣ къмъ калугера, като че искахъ да призовѣтъ помощъ-тъ му срѣщу скритъ-тъ властъ, на коѣто не смѣяхъ да противостоѣтъ.

Калугеръ-тъ ся обърнѣ съ великолѣпнѣ къмъ смиренно-то и безгласно събраніе, благослови го съ небесенъ поглѣдъ, и излѣзе изъ крѣчмѣ-тъ, та станѣ невидимъ прѣди да ся разумѣ нѣкой нито слѣщій Фразско да го запрѣ.

„Прѣдадени сме, безумне, рѣче Фразско, като ся обърнѣ къмъ Еприкеза, който ся виждоше потънѣлъ въ най дълбоко учюданіе.

— Не зная нищо, отговори Еприкезъ.

— Кога е тѣѣ, напрѣдъ извика Фразко, насрѣдченъ, ние нѣмани пуждѣ отъ другога за да изврѣшимъ намѣреніе-то си.

И двама-та войни Христови излѣзохъ наедно изъ крѣчмѣ-тъ.

ДУХЪ-ТЪ И СТРЕМЛЕНІЯ-ТА

НА

ВИСОКО-ТО ГРЪЦКО ДУХОВЕНСТВО ВЪ ЦАРИГРАДСКІЙ-ТЪ ПАТРИАРХАТЪ.

Има въ духа чловѣческій идеи високи, на кои-то развитіе-то и постепенно-то овеществленіе води чловѣчество-то къмъ съвършенство и къмъ истинно блаженство. Тѣ, по само-то си свойство, изискуватъ и служеніе чисто и безкористно, както сѣ чисти и безкористни тѣ сами. Тѣмъ истинно може да служи само този, въ духъ-тъ на кого-то тѣ намиратъ мѣсто за свободно развитіе и дѣйствованіе, кого-то тѣ всецѣло проникаватъ и кой-то живѣе и ся храни само съ тѣхъ. Вѣодушевенъ и проникатъ отъ тѣхъ чловѣкъ нищо не знае освѣтъ тѣхъ. Той всичко, що види и прѣдвиди, знае и прѣдупознава, прави и направя, за тѣхъ употрѣблява и тѣмъ исключительно жертвува. За него, тѣмъ посвященнаго нѣма страхъ нищо отъ огнь, нищо отъ ножъ; той нѣма боіазнь нищо отъ лишениа, нищо отъ тесноти; него не го мѣчатъ никакви скърби. Въсторженно-то му състояніе погасява и затиска всички-тъ му тѣлесни нужди и утѣсненіа. Такъзи чловѣкъ възбужда въ други-тъ високо почитаніе къмъ себе си и је въ състоіаніе да имъ вдѣхне сѣщи-тъ чувства, кои-то го вѣодушевяватъ, сѣщи-тъ стремленіа, кои-то вѣсхищаватъ духа му.

Но ако ся зема да служи на такъзи идеи чловѣкъ, кой-то ги неспознава въ себе си и не ся питае съ тѣхъ, служеніе-то му освѣтъ чи не може никакъ да бѣде плодотворно за тѣхъ и за само-то чловѣчество, коіе-то тѣ внигн иматъ за прѣдмѣтъ, но је

даже пагубно. Намѣсто да подвига напредъ развитіе-то имъ, то го повръща назадъ; намѣсто да ѣе полезенъ на челоѡчество-то, той му ѣе вредителенъ. Такъвзи челоѡкъ на мѣсто свати-тъ и възвишени-тъ чувства, кои-то ся пораждатъ въ душа-тъ отъ високи-тъ идеи, неминуемо ся води отъ други чувства противоположені-тъ, егоистически, своекористни и враждебни на общечелоѡческо-то благо. Той употреблява високо-то си служеніе, като сръдство за нахранъ и поддръжкъ на тѣзи дирни-тъ; той оскърбява сг-мъ-тъ святостъ на идеи-тъ, за служеніе-то на кои-то ѣе почитавенъ, оскърбява смъртелно всѣкого, кой-то много или малко съзнава, чи живѣе за нѣщо по високо отколко-то да нахрани и удовлетвори животни-тъ си потребности. Той намѣсто да распространява и укрѣпва съзнание-то на високи-тъ стремленія въ челоѡци-тъ, служи по званіе-то си само за искубваніе отъ сръдцата имъ и на малко-то расположеіе къмъ тѣхъ. Той ѣе поругателъ на високо-то и священо-то и ѣе достоинъ да ся счита повече между животни-тъ, отколко-то помежду челоѡци-тъ.

Христіанство-то ѣе донесло въ свѣтъ-тъ, или по добръ дъ речемъ, събудило и съживило въ паднамо-то челоѡчество високи идеи и възвишени стремленія. Откъснато, по законоположеніе-то на Божественній-тъ му основателъ, отъ частно-то и врѣменно-то, отъ непостоянно-то и измѣняемо-то, то осватило и възвисило общечелоѡческо-то, вѣчно-то божественно-то, постоянно-то и неизмѣняемо-то. То научило челоѡци-тъ да търсятъ истинно-то си благо самоотверженіе-то и самоотреченіе-то — въ отреченіе-то сирѣчь отъ собствени-тъ частни интереси; то вразумило челоѡка дъ туря частно-то си благо въ общо-то благо на всички-тъ — въ добродѣтель-тъ.

То си ѣе имало истинни и всецѣло нему посвященни служители, кои-то сж дѣйствovali съвршенно по духа му за утвърженіе-то и распространеніе-то на неговн-тъ високи идеи между челоѡ-

ци-тъ. Тъзи негови служители му были тѣй прѣдадени, щото неможѣло да ги отдѣли отъ служеніе-то имъ никакво прѣпятствіе, никакво притѣсненіе. Тѣ жертвували за него всичко дору и сама-та си жизнь. Съ този начинъ Христіанство-то пустило корени въ сръдца-та на чловѣци-тъ и наченѣло да принася благи плодове по роду своему.

Но, за съжалѣніе, то имало и лъжливи служители, кои-то подѣ прикривѣж-тъ на едно високо служеніе, скривали низки планове, и, подѣ видѣ-тъ и забравѣж-тъ на священо-то си званіе, ся стремили кѣмъ угожденіе на лични-тъ си желаніа и често на сами-тъ си страсти.

Съ сѣрдечнѣж сѣтѣрь ся принуждавами да исповѣдами, че кѣмъ този дѣрнѣй-тъ родъ служители на Христіанство-то ся отнасяжѣтъ и Гръцки-тъ іерарси, които сѣж намиращѣтъ въ Цариградскѣй-тъ патріархатѣ.

Нѣма да ся распростираме и да показвами, откога іе наченѣло да влѣзва помежду тѣзи іерарси измѣна на истиннѣй-тъ духъ Христіанскѣй и кога ся іе развило въ настоѣщѣй-тъ му видѣ лъжливото-то имъ духовно служеніе на цѣрквѣж-тъ. Да припознаемъ, колкото за това, чи дълго тѣ сѣж дѣйствували покрито и неуловимо за Христіанско-то око на єдинѣ простъ чловѣкъ, и дълго високо-то имъ званіе священо ги покривало отъ справедливи подозрѣніа и укори, догдѣ отъ єдинѣ стѣрнѣж образованіе-то дало по много смѣлость на сѣмнѣніа-та и сѣгдѣдало прѣзъ мантиѣж-тъ на духовнѣй-тъ чинѣ нѣщо несѣгласно съ истинно-то христіанство, и догдѣ отъ другѣ първоначално-то лицежѣріе и привардяваніе, въ надѣждѣж на простотѣж-тъ и на невнимателностѣж-тъ, станѣло по слабо, а огрубяваніе-то отъ дълговрѣменно-то повтарѣніе на сѣщи-тъ пороци и злоупотребленіа забравило всѣко приличіе.

Когато зло-то ся позна въ наши-тъ дене, за великъ ужасъ на всички-тъ, изведнѣжъ ся наченѣха помежду пасомнѣ-тъ роптаніа, а слѣдъ тѣхъ и оплакваніа, отнайнапрѣдъ прѣдъ великѣж-тъ цѣрквѣж

а послѣ и прѣдъ самѣ-тъ високии Цортѣ. Ианин-тъ Българе вѣрватъ отнайнѣнапрѣдъ, чи злоупотребиѣна-та, кои-то ставатъ отъ мѣстни-тъ архіерен, ставатъ частно, а не по іедиѣ распространѣнѣ зараза и по іедиѣ напѣдъ начѣртанѣ методѣ, и са олакватъ за тѣхъ прѣдъ наречениѣ-тъ Великии цѣрквѣ. Послѣ разумѣватъ заблуждѣніе-то си отчасти и наченватъ да си излагатъ жалби-тъ и прѣдъ честно-то правителство. Туй дирне-то зема въ вниманіе многоразлични-тъ жалби на подданин-тъ си врѣхъ високо-то духовенство, познава, чи ставатъ разни неуреди въ духовно-то имъ управленіе и заповѣда да се състави іедно събраніе отъ прѣдставители на епархиин-тъ ѣ отъ архіерен, на коіе-то и налага длѣжностъ да турѣ редъ въ цѣрковни-тъ дѣла на православно-вѣсточни-тъ Христіане, щото да бѣжатъ удовлетворени и уснокоени жителн-тъ на всички-тъ области, кои-то сѣ ся намѣрили подъ власть-тъ на Цариградскій-тъ патриархъ.

Много врѣмя се продължава избраніе-то на областни-тъ прѣдставители, за коіе-то правила се назначаватъ отъ само-то правителство. Мѣстни-тъ архіерен, видися, по наставленіе отъ Цариградѣ, различно интригуютъ да се избиратъ за прѣдставители хора, каквп-то имъ понасятъ а отъ българскій-тъ народъ и колко-то имъ по уйдисва, безъ да зематъ во вниманіе численность-та му. Газетн-тъ викатъ сръшу неправедни-тъ избраніа и непълно-то прѣдставленіе на области-тъ, но на туй велика-та цѣрква не обръща вниманіе, и работа-та се продължава.

Но както както слѣдъ нѣкоіе врѣмя іазявѣтся избранни-тъ прѣдставители, състався многожеланно-то събраніе и се наченватъ засѣданіа-та, кои-то по прѣдварително іедно назначеніе ставатъ само и само по петацн-тъ, за да се предѣлѣтъ на много врѣмя разсѣжденіа-та и, като отягчатъ съ този начинъ прѣдставители-тъ, да ги накаратъ поскоро да се распрѣснатъ, а негли и за да давѣтъ по много врѣмя за скрояваніе на лукавщини отъ разенъ родъ.

Най послѣ слѣдъ двѣ годишко разстоѣаніе това събраніе ся само почитва, чи свѣршило дѣла-та, за кои-то ся бѣ свикало, и ся распуща на 16 Февруарій отъ тѣзи годишъ съ іедно слово, съчинено и изречено отъ іединъ изъ членове-тъ му Г. Ст. Каратеодори, съ коіе-то и ся дава кратко очѣртаніе за вѣрвежъ-тъ на разсѣжденіа-та и понятіе за недобри-тъ имъ послѣдствіа.

Това слово на Г. Каратеодори, колко-то и да іе написано пристрастно, колко-то и да ся жчи да прикриіе недобросовѣстность-тъ на великъ-тъ цѣрквѣ въ управленіе-то на православни-тъ народи подъ скипетръ-тъ на Н. Има. Величество, служи само за доказателство на тѣзъ самъ-тъ недобросовѣстность, на коіѣ-то то ся старае да даде благопріятенъ видъ, и за показаніе на тѣзъ смѣжъ-тъ лукавщинъ, на коіѣ-то ся были досега жертва толкова хиляди истинни синозе на православни-тъ цѣрквѣ и вѣрни поддани на Султана. Да ся разгѣда то, ще рече да ся разгѣда система-та, духъ-тъ и стремленіа-та на високо-то духовенство въ Цариградскій-тъ патріархатъ. Какво ни дава то наистиниѣ да разумѣемъ?

То ни дава да разумѣемъ, чи засѣданіа-та на съборъ-тъ, отъ кейто ся чакаше поправленіе на лошо-то състоѣаніе, съ свѣршили, като ся наредило какво-то ся наредило, чи іе еще въ исто-то врѣмя като вѣрвѣло събраніе-то синодални-тъ архіерен, кои-то наіедно съ патріархъ-тъ съставлявжтъ великъ-тъ цѣрквѣ различно интригували противъ дѣйствіа-та му, поради туй, чи тѣ искали да ся продължава безредіе-то и злоупотрѣбленіа-та за тѣхнѣ собствениѣ ползѣ. То ни извѣщава, чи прѣдставители-тъ на шестъ седемъ милліона православни поддани Султанови на іедно съ трима архіерен, членове, като орудіа на синодални-тъ, не подписвжтъ рѣшеніа-та на този съборъ, вѣнстиниѣ, както казва Г. Каратеодори, безпримѣренъ въ лѣтописъ-тъ на цѣрковнѣ-тъ исторіиѣ. Това іе доста за да разумѣе всѣкій съ-

стоѣніе-то на високо-то гръцко духовенство и да познае религіозни-тъ обиди, кои-то то прави на насъ Българе-тъ.

Въ само-то събрание по интриги-тъ на синодални-тъ архіереи произошло несъгласіе за улучшеніа въ управленіе-то и за унищожаваніе-то на злоупотрѣбленіа-та. Всички помнятъ какви интриги ся плетѣха отъ синодални-тъ архіереи въ исто-то туй врѣмя, кога-то вървѣха засѣданіа-та на туй събрание, коіе-то гръци-тъ за честь на нашъ-тъ народъ назоваха гръцко народно събрание, догдъ найпослѣ не ся изнудиха нѣкои свѣтски прѣдставители да изработятъ отдалечаваніе-то имъ изъ столицѣ-тъ по високѣ заповѣдь. Слово-то на Г. Каратеодори сега ни обіавлява безъ забикадѣніе, чи тѣзи интриги, тѣзи противодѣйствиа ставали поради туй, чи лица-та, кои-то съставятъ священній-тъ синодъ, не желали да ся лишатъ отъ наслажденіа-та си, кои-то имъ докарвали кражба-та и усвоеніе-то. Това потвърждава блистателно справедливостъ-тъ на жалби-тъ на Българе-тъ и на други-тъ православни, кои-то възпийтъ за защитѣ противъ злоупотрѣбленіа-та и притѣсненіа-та владишки и молятъ да ся дигнатъ съблазни-тъ. Такова признаніе отъ іединъ достопочтенъ чловѣкъ, кой-то іе былъ безсмыслие посвященъ въ всички-тъ тайни на патриканѣ-тъ и на святій-тъ синодъ, іе доста да затъкне уста-та на всѣкого, кой-то іе зашчищавалъ високо-то гръцко духовенство противъ обвиненіа-та за чудовищни-тъ му злоупотрѣбленіа. Но въ исто-то врѣмя то ся обръща въ оождепіе на самага Г. Каратеодори. Какъ това? ще ся види по пататакъ.

Намъ сега іе доста да забѣлѣжимъ като за основаніе на пататашки-тъ си разсѣжденіа, чи прѣдъ само-то събрание ся исповѣдватъ злоупотрѣбленіа-та на святій-тъ синодъ, кой-то избира патриархъ-тъ и владици-тъ и главно съставлява високо-то духовно управленіе, именуемо велика црква; чи синодални-тъ архіереи отъ боіазнь да ся не лишатъ отъ наслажденіа-та си съ разни сръства

ся противили на дѣяніа-та на съборъ-тъ, кои-то имали цѣль да введатъ нѣкоѣхъ наредѣхъ. Ако членове-тъ на главно-то църковно управление, сѣ ся противили на самъ-тъ наредѣхъ и ако самъ патріархъ-тъ тайно дѣйствувалъ за развалъ-тъ ѿ, както става веки извѣстно, то каквѣ надеждѣ може да има нѣкой, чи тя ще ся изпълнява точно и съвѣстно, като ся тя прііела найпослѣ отъ нѣманіе кадѣ? Опѣзи, кои-то сѣ исповѣдватъ отъ толкова свѣтъ за искусни интриганти, за нарушители на църковни-тъ правила, да ли не щѣтъ да намѣриѣтъ способи за да ся освободяватъ отъ стѣсненіа-та на тѣзи наредѣхъ, кои-то имъ ся видѣтъ толкосъ противни? Тѣ ся живи іе ще и характеръ-тъ имъ не сочи никакъ да ся промѣни.

Да оставимъ сега на стѣриѣ този въпросъ. Туй, що ся нареди съ толкози противности и рѣчи съ толкози притворство, удовлетворява ли всички-тъ вѣрни синове на църквѣ-тъ? Показва ли ся отъ него, чи іе имало въ събрание-то искрення заботливостъ за добросовѣстно-то устроеніе на църковни-тъ дѣла и за устраненіе-то на жалби-тъ, възносими всеки-дневно почти отъ петъ шесть милліони вѣрни поддани на Султана? Оттегляваніе-то на Българскій-тъ и Боспенскій-тъ прѣдставители, отсутствіе-то на тѣхни-тъ подписи подъ съборни-тъ опрѣдѣленіа и протести-тъ, кои-то ся испратиха отъ епархіи-тъ до високо-то Правительство и до прѣдсѣдатель-тъ на събрание-то, Цариградскій-тъ патріархъ іасно свидѣлствуватъ, чи не. Прочее за какво ставаха тѣзи продължителни разсѣжденіе, това губѣніе врѣмя и иждивеніа отъ стѣриѣ-тъ на прѣдставители-тъ въ продълженіе-то на двѣ години?

Слово-то на Г. Каратеодори ни отговаря за всичко-то събрание, чи ушѣ това, що искали Българе-тъ въ лице-то на прѣдставитель-тъ си, ся не отнасяло до программѣ-тъ на събрание-то и слѣдователно то не можѣло по тѣзи причинѣ да ся съгласи на исканіа-та имъ. Съ такова іедно впрочемъ обіавленіе съчинитель-тъ на слово-то ся не удовлетвувалъ. Видися, законность-та на иска-

ніа-та отъ лице-то на Българи-тъ да ся припознава въ нѣкоя степенъ отъ членове-тъ на събрание-то, но, като имъ не понася да ся съгласятъ съ тѣхъ, тѣ намислили не само да ги обіавятъ чи сѣ безъ отношеніе къмъ программѣ-тъ на събрание-то, но и да имъ ся напине опроверженіе и да сѣ докаже, чи тѣ си пѣхатъ и основаніе-то.

Тѣй въ речено-то слово прѣставени опроверженіа за всички-тъ исканіа и жалби отъ стържѣ-тъ на Българе-тъ. Г. Каратеодори ся сили да събори жалбѣ-тъ на Българе-тъ чи ся онеправадатъ тѣ отъ великѣ-тъ църквѣ, като не имъ ся даватъ равни права съ гърци-тъ; чи ся гони іазикъ-тъ имъ изъ църкви-тъ и училища-та отъ грѣци-тъ владици и имъ ся налага изученіе-то въ грѣцкій-тъ; чи Българскій-тъ народъ не ся іе прѣставилъ на нѣщо въ събрание-то за църковни-тъ дѣла. Сѣщо ся мѣчи той да прѣставе незаконни исканіа-та имъ да имъ ся възобновятъ древни-тъ патріаршіи да ся избиратъ епископи-тъ отъ епархіи-тъ, а тѣй и да покаже безмѣсность-тъ на несъгласіе-то, коіе-то изразилъ Българскій-тъ прѣдставитель за исплащаніе-то на дългъ-тъ, направенъ отъ патриканѣ-тъ.

Но какво доказватъ тѣзи опроверженіа и съгласни ли сѣ тѣ съ истинѣ-тъ?

Тѣ доказватъ, чи както велика-та църква отпрѣди, тѣй сѣщо и сега членове-тъ на грѣцко-то народно събрание не желатъ нищо най малко да ся удовлетвориѣтъ справедливи-тъ жалби на Българе-тъ и да имъ ся испълнятъ законни-тъ исканіа.

Забѣлжваніе-то на Г. Каратеодори, много пѣти повторено въ слово-то му, чи исканіа-та и жалби-тъ на Българи-тъ ся напиратъ вънъ отъ кругъ-тъ на дѣла-та, за кои-то ся бѣ съставило събрание-то, іе направено безъ мѣсто, само за іедно извиненіе, коіе-то не удовлетворява нищо най малко. Да прѣположимъ чи не іе имало отъ Правительство-то особена и парочна заповѣдь да ся разгледатъ

отношеніа-та на Българе-тъ къмъ Гърци-тъ въ църковно отношеніе и жалби-тъ имъ, но не је ли очевидно изъ онѣзи заповѣдь, коѣхъ-то привожда самъ Г. Каратеодори въ слово-то си, сирѣчь да ся дигнатъ тѣжки-тъ наскърбеніа, кои-то утѣсняватъ православній-тъ народъ, чи Правителство-то налага на събрание-то да разгльда отъ како тѣрпѣтъ и отъ какво ся плачатъ Българе-тъ? Сега като оставя то не удовлетворени и наскърбени толкова епархїи, какъ може да рече, чи си је испъзнило по совѣсть длѣжности-тъ, за кои-то ся призва, както ся дума въ слово-то на Г. Каратеодори? Не је ли іасно за всѣкиго, чи ако и да нѣмаше подобни заповѣдь, велика-та църква, като заботлива майка, както ся ти наврѣдъ величае сама, трѣбваше да молї Правителство-то да ѝ даде дозволеніе да разгльда този въпросъ, отъ кой-то трудности-тъ отъ день на день повече ся уголѣмяватъ и прѣдуготвяватъ бѣдствіе за всичкиа — православниѣ църквѣ? Или ще каже нѣкой, чи Правителство-то не бы ся съгласило да даде таквози позволеніе? О, Гърци, гърци, стига сте лукавствували, стига сте злоупотрѣблявали толкова врѣмя съ простодушіе-то на іединиѣ цѣль народъ. Таквизи постѣпки, кои-то клонѣтъ да подчинѣтъ свята-тъ и Божественнѣ-тъ вѣрѣ на земни и низки интереси най малко сѣ прилични вамъ, архїереи, кои-то, по санъ-тъ и високо-то си назначеніе, длѣженствувахте всичко земно да прѣзирате и да жертвувате за свято-то имя Божиє. Но имайте тѣрпѣніе! Правослдіе-то Божиє не ще ся забави да изгърми страшно надъ васъ. Злоупотрѣбленіа-та и разни-тъ ви лощавини вѣпѣтъ непрѣстанно за отврѣщаніе прѣдъ Бога.

Колко-то је іавно нежеланіе-то на великѣ-тъ църквѣ и на събрание-то да ся разгльда и рѣши по совѣсть въпросъ-тъ за Български-тъ дѣла, толкосъ и не помалко је іавно несъгласіе-то съ истинѣ-тъ на прѣдставени-тъ въ слово-то на Г. Каратеодори опроверженіа за оплакваніа-та и исканіа-та на Българе-тъ.

1. Напразно Г. Каратеод. прѣдстави чи църква-та не прави никакво

различіе между народи-тъ и духовенства-та и чи тя знае сѣ-
дно духовенство, православно, — за да докаже той сѣ това
грѣцка-та патрикана не је правила различіе между Българе и Грѣ-
ци, кога назначава епископи за епархїи-тъ. Това је истинна,
Св. Църква (не велика-та църква, сирѣчь духовно-то въ Царигра-
дско управленіе) по идеѣ-тъ си не прави таквози различіе
жду народи-тъ и духовенства-та. А разгледжда само, кой за глѣ-
да за какво је достоинъ; но тѣй не је ставало въ управленіе-то
Цариградскій-тъ патриархатъ. Свѣта църква, като общество, утвѣ-
дено отъ Іисуса Христа и въобще управляемо отъ благодать-
му, не гони частни цѣли и не търси народни интереси, а има прѣ-
себе си єднѣхъ постоѣниѣхъ цѣль — распространеніе-то на истин-
но-то Богопознаніе между чловѣци-тъ и усовершеніе-то нѣхъ
добродѣтель-тъ. А велика-та църква је не само оставила тѣзи
сокаѣ идеѣхъ надалечъ, но ся је уловила єдинствено да гони част-
цѣли, да усиља сѣ високо-то имя на вѣрѣ-тъ єднѣхъ народностъ
въ ущербъ на другѣ, да употребљава служеніе-то на духъ-тъ, като
срѣдство за угожденіе-то на плоть-тъ. Различіе голѣмо между на-
значеніе-то на църквѣ-тъ и дѣла-та на Цариградскѣ-тъ патриарха
називаемѣхъ велика църква. Дѣла-та ѣ показвѣтъ, чи тя дума, чи е
прави различіе между народности-тъ, кога избира и рѣкополагѣ
епископи, а пакъ наврѣдъ по Българїѣхъ и Боснїѣхъ владици-тъ сѣ сѣ
грѣци недостойни, неспособни да си изврѣшвѣтъ служеніе-то. Ще
рече, чи тя ся само прикрива сѣ высокаѣ-тъ идеѣхъ на църквѣ-та
за служеніе на частни интереси.

Всички нѣй добрѣ знаемъ, чи нивга не ся је рѣкополагалъ за
епископъ само (а не архїепископъ) Българинъ, като Българинъ, безъ
особенно насилваніе отъ стѣрѣж-тъ на Българе-тъ, и таквизи щѣ-
сливи за Българе-тъ случаи сѣ два или три.

Друго је нѣщо да ся назначи Българинъ за епископъ на нѣ-
коѣхъ епархїѣхъ Българскѣхъ, непосредственно управляема отъ патри-

архъ-тъ, и друго је да ся тури на епархіѣхъ подѣ власть-тъ на іединѣ архіепископъ грѣкъ. Примѣръ на пръвѣй-тъ отъ тѣзи два случаи ся не намира, както всѣкій знае, а на послѣдній-тъ има два три примѣра. И тука избрани пакъ таквизи лица, кои-то или прѣдпочитѣтъ да служѣтъ повече на грѣцки-тъ и на свои-тъ частни интереси, отколко-то на народъ-тъ, за управленіе-то на кой-то ся назначавѣтъ, или пакъ могѣтъ по недостатки-тъ и недостойнство-то си да служѣтъ за доказателство, чи Българе-тъ въобщо имѣтъ достойни хора за епископи, както на всѣкадѣ ся стараѣтъ да распространѣтъ това лѣжливо мнѣніе грѣци-тъ.

Друго је нѣщо іе ще да ся туря, кога ся падне, за владикѣхъ на грѣцкѣхъ епархіѣхъ Българинѣхъ, възпитанѣхъ между грѣци-тъ и кой-то да ся неотличава нито наймалко отъ грѣкъ-тъ, и друго је нѣщо да ся назначава грѣкъ на Българскѣхъ епархіѣхъ и да си изврѣшва всичко-то служеніе епископско, като грѣкъ. Въ пръвѣй-тъ случай Българинѣхъ-тъ се служи на грѣцки-тъ интереси и нито наймалко не оскѣрблява населеніе-то на епархіѣхъ-тъ си; а въ вторѣй-тъ Грѣкъ-тъ съ службѣхъ-тъ си прѣврѣща Българе-тъ на Грѣци за интересъ-тъ на грѣцкѣхъ-тъ народностъ, става неспособенъ да си изврѣшва епископско-то служеніе, за коіе-то ся назначава, и оскѣрблява народно-то чувство на подвластни-тъ си Христіане.

При всичко това нѣй видимѣ, чи тогава като наврѣдѣ по Български-тъ епархѣи епископи-тъ и архіепископи-тъ сѣ Грѣци, по грѣцки-тъ епархѣи има двама или трима Българе и то таквизи, кои-то ся казвѣтъ Грѣци.

Българе-тъ нито най малко не щѣха да ся оплаквѣтъ, ако велика-та цѣрква назначаваше между Българе-тъ владѣи Грѣци, кои-то да знаѣтъ и старѣй-тъ и новѣй-тъ Българскѣй ѣзикъ и да поучавѣтъ и да руководѣтъ народа къ усѣвършенствованіе въ христіански-тъ и граждански-тъ добродѣтели и да служѣтъ по цѣркѣи-тъ, като чисти Българе, както је назначавала тя за нѣкои грѣцки епар-

хін Българе, достойни да ся нарекатъ съвършени Гърци, по
иіе-то на іазикъ-тъ и по любовъ-тъ си къмъ гръцкѣ-тъ народъ.
Но сега, като въ най малко число и най рѣдко ся назначава
гръцкѣ службѣ по гръцки-тъ епархїи Българе, а пакъ по Бълг
ски-тъ епархїи наврѣдъ се гърци и не за службѣ на Българе-
въ тѣхни-тъ духовни нужди, но за службѣ и ползѣ на гръцкѣ-
народностъ и за потѣкуваніе на Българскѣ-тъ, нѣматъ ли право Б
гаре-тъ високо да викатъ противъ тѣзи несправедливостъ? И
може да печата и обнародва Г. Каратеодори, чи църква-та не пр
никакво различіе между народности-тъ и духовенства-та, кога
различіе-то іе іавно и става по прѣдначертанѣ цѣль. Нѣматъ
право Българе-тъ, повтарѣми, безъ да обръщатъ вниманіе на гол
мий-тъ развратъ на гръцко-то високо духовенство и безъ да
мѣятъ за жестоки-тъ му притѣсненіа, само за туй да ся плаче
чи религіа-та ся употребява отъ Гърци-тъ за политическо срѣ
ство, съ коіе-то тѣ да си служатъ на народни-тъ интересъ, а
религіозни-тъ нужди, най смѣстивни-тъ, най важни-тъ нужди
не считатъ за нищо?

А чи наистинѣ политическѣ цѣль и частенъ интересъ пр
слѣдува гръцкій-тъ патриархъ съ унищоженіе-то на Българскі-
патріаршіи и съ упорство-то, коіе-то и досега той показва на
съ съдружіе-то си за да държи подъ себе си Български-тъ епар
хїи и да имъ испроважда гърци за владци, въ туй на утѣрава
исторически сами съотечественници-тъ му. Тѣ ни раскриватъ
съіединеніе-то на Българе-тъ съ Гърци-тъ подъ власть-тъ на Цар
градскій-тъ патриархъ станжю съ цѣль да ся освободѣтъ по ласт
Гърци-тъ отъ власть-тъ на Турци-тъ и да си исплаща патриарха
та по лесно борчове-тъ, кои-то направила по политически видъ
Ето какво казва за това Гръкъ Іоаннъ Филимонъ въ исторически
опитъ за гръцко-то възстаніе: „Систематически и въ смѣто-то
врѣмя винаги дързостливи служители на тѣзи голѣми идеѣ (на ос

вобожденіе-то на Елладѣ), Ипсиланти-тъ прѣво вътрешно извършиха съществено дѣло, сирѣчь съединеніе-то на Славянскѣ-тъ стихій съ Гръцкѣ-тъ чрезъ едно църковно управление. Голѣмий-тъ и правий-тъ умъ, както и плодотеорни-тъ слѣдствіа за Еллизмъ-тъ отъ туй извършване исповѣдватъ на мѣсто всѣко друго голѣми-тъ противодѣйствени старанія, кои-то ся употребляватъ отъ нѣкоіе врѣмя съ толкова тѣрпѣніе (стр. 5 на предисловіе-то къмъ вторій-тъ томъ).

Въ първѣ-тъ главѣ на историческій-тъ си опитъ Г. Филимонъ показва, кой отъ Ипсиланти-тъ и съ кой начинъ сполучилъ да съедини Славене-тъ съ Гърци-тъ подъ единъ църковнъ власть. Това былъ Іоаннъ Ипсиантъ, кой-то първій отъ Гърци-тъ заченълъ въ ума си този планъ, сирѣчь съединеніе-то на Ипекскѣ-тъ и Охридскѣ-тъ патріаршіи съ Гръцкѣ-тъ въ Цариградъ. Той представилъ на Турско-то правителство, чи іе изгодно за политикѣ-тъ му да съедини тѣзи двѣ патріаршіи съ Цариградскѣ-тъ и да ги тури подъ власть-тъ на Цариградскій-тъ Патріархъ, зашто-то ще сѣ прѣсѣче съ туй пѣтъ-тъ на външи-тъ проски, и Славяне-тъ на тѣзи земи не ще да могатъ веки да ся прѣселяватъ въ Австріѣ, както ставадо по онова врѣмя. Туй было полезно за Турци-тъ, казва сжщій-тъ писатель, но было прѣложено съ намѣреніе, Еллада да извлече ползѣ отъ него, зашто-то въ този случай тѣзи народи оставали подъ наглѣждане-то и руководство-то на гръцки архіерен. Но Турци-тъ, продължава той, като имъ сѣ показалъ сладкъ свѣтъ-тъ на Ипсианта, кой-то имъ свѣтовалъ іеще, да употребѣтъ челолюбивѣ системѣ откъмъ Сръби-тъ, а не строгость, почели този свѣтъ за нѣкоіе лукаво внушеніе отъ стѣриж-тъ на Германскій-тъ Императоръ и умъртвили Ипсианта. Тази идеѣ на Іоанна Ипсианта не остана на пусто. Тя была приведена въ изпълненіе отъ братанеца му Іоанна Ипсианта, кой-то си намѣрилъ усерденъ и дѣятеленъ сътрудникъ за извършване-то на този планъ въ Патріарха

Самуила. Оттогава, заключава Филимонъ, ся основали многочислени училища, назначени да поелинижтъ всичкій-тъ въстокъ. За достижение-то на същъ-тъ цѣль съ голѣмъ ревностъ способствовали Сучи-тъ, Ипсиланти-тъ и Мурузи-тъ (стр. 3—5).

К. М. Кума въ 10 томъ на исторіи-тъ си за чловѣчески-тъ дѣла увѣрява, чи Патріархъ Самуилъ унищожилъ патріаршества-та Ипекско-то и Охридско-то съ цѣль да ся поддържа по лесно тежкій-тъ дългъ на Гръцкъ-тъ въ Цариградъ Патріаршіѣ (стр. 402).

И тъй сами-тъ Гърци исповѣдвжтъ, а дѣла-та потвърдявжтъ, чи Гръцкій-тъ Цариградскій Патріархъ съ помощъ-тъ на други-тъ Гърци си присвоилъ духовнъ власть надъ Българе-тъ съ лукавщинъ и продължава да ѣхъ удържа съ също-то срѣдство, за да служи съ този начинъ на интереси-тъ на Еллинизмъ-тъ, во вредъ на народность-тъ имъ и въ оскърбленіе на самъ-тъ святостъ на религіѣ-тъ. Оттука ся за всѣкого лесно обіяснява, защо той съ таквози упорство ся противи на Българе-тъ, кога тѣ, по чувства религіозни, си искжтъ архіерен Българе, кои-то, като разбиржтъ ѣзикъ-тъ на народъ-тъ, да можтъ да му служжтъ на религіозни-тъ нужди и сами да изпълнявжтъ безпрѣпятствено високи-тъ обязанности на архіерейско-то си званіе. На Гръцкій-тъ патріархъ и на Гръцки-тъ владници, кои-то оставили на стѣрижъ епископски-тъ си обязанности, ѣ твърдѣ изгодно, хемъ да ся хранѣжтъ отъ потъ-тъ на Българе-тъ, хемъ да служжтъ въ исто-то врѣмя на народность-тъ си—еллинизмъ-тъ.

2. Оттука ся обіяснява, защо тѣ не ся удоволствувжтъ само съ туй дѣто владѣжтъ ѣдинъ цѣль народъ, отъ кой-то имжтъ всички-тъ леснотѣ въ живота си и кой-то отъ подапніѣ-та си имъ пълни съ пари джобове-тъ и общественни-тъ имъ касси, училищни и църковни, ами му пѣдѣжтъ изъ църкви-тъ и изъ училища-та ѣзикъ-тъ, като му наврѣзвжтъ греческій-тъ.

Г. Каратеодори казва въ слово-то си, чи не знаѣ какъ става

и какъ ѣе ставала таквази работа. Той утвърждава, чи това ѣе іедно само набѣдяваніе врѣхъ грѣцко-то духовенство; защо-то той види, чи не славенскій-тѣ, а грѣцкій-тѣ іазикъ ся гони. Но това не ѣе нищо друго отъ стѣрнѣ-тѣ му освѣнѣ іедна лукавицна, свойственна на мнозина Гърци, съ коѣхъ-то искѣтъ да измѣжѣтъ невѣдущи-тѣ и да оплитѣтъ Българе-тѣ. Г. Каратеодори самъ трѣбва да знаіе или, ако не знаіе, нека ся научи, чи по всичкѣ почти Македоніѣхъ и въ половинѣхъ-тѣ на Тракіѣхъ по села-та и по градове-тѣ ся чува въ църкви-тѣ грѣцкій-тѣ іазикъ, тогава като народонаселеніе-то съ малко исключеніе ѣе все българско-славянско. Попове-тѣ пишѣтъ Български думи съ грѣцки слова, и всичко-то Богослуженіе изврѣшвѣтъ на грѣцкій іазикъ, отъ кой-то не отбирѣтъ нито іеднѣхъ думѣхъ. До скоро въ вѣтрѣшни-тѣ градове на областъ-тѣ, коѣхъ-то собствено наричѣтъ Българіѣа, грѣцкій-тѣ іазикъ прѣобладаваше въ църкви-тѣ и училища-та и досега не ѣе съвсѣмъ исхвѣрленъ отъ църкви-тѣ поради туй, чи священници-тѣ на него ся учили и на него могѣтъ да читѣтъ свободно. Това отдѣ ѣе произмѣзло, като Българи-тѣ си имѣтъ особитѣ азбукѣхъ и особити книжки, написани на природній-тѣ имъ іазикъ за служеніе на Бога и за руководство кѣмъ добродѣтеленъ животъ? Оттамъ, разумѣва ся, чи грѣцки-тѣ владици, като ся распрѣснѣли по Българско, подирѣ унищоженіе-то на Български-тѣ патріаршества, за да оелминѣтъ Българе-тѣ, имъ налагали щѣтъ не щѣтъ грѣцкій-тѣ іазикъ, както исповѣдвѣтъ сами-тѣ Гърци, спорѣдъ какво-то видѣхми по горѣ. Тѣхъ, Грѣцки-тѣ владици прѣслѣдували славянскій-тѣ іазикъ и го прѣслѣдвѣтъ и сега въ много градове Български. Примѣри имамъ и за сега. Всѣкій знаіе, какво гоненіе направиха недавно врѣхъ Славенскій-тѣ іазикъ Пловдивскій-тѣ, Силистріѣйскій-тѣ владика, Адриано-полскій-тѣ и проч., какъ ся смѣѣтъ на іазика ни мнозина владици, какво-то Шумненскій-тѣ, Венеаминѣхъ, и какви прѣиятствіѣа срѣщѣтъ отъ стѣрнѣ-тѣ на владици-тѣ всички-тѣ оиѣзи Българе, кои-

то желаятъ образованіе—то на народа си по матерній—тъ му іазикъ.

Самъ Г. Каратеодори ни дава іасно и силно доказателство, че гръцки—тъ владци насилно налагатъ на Българе—тъ Гръцкій—тъ іазикъ, като иповѣдва, чи отечественій—тъ му іазикъ прѣтърпява сега вандалско гоненіе по Българско. Ако не бѣше той насилно наложенъ на народъ—тъ, щѣше ли иѣкой да го гони? Іединъ народъ може ли да гони іазика си? Прочее ако Българскій—тъ народъ гони гръцкій—тъ іазикъ, туй не показвали, чи този іазикъ іе туренъ насилно тамъ, гдѣто не трѣбва да іе? Обикновено пѣдѣтъ іедно какво да іе иѣщо оттамъ, гдѣ—то не му іе мѣсто—то, за да го вкаратъ въ прѣдѣли—тъ му. Туй сѣщо става сега съ гръцкій—тъ іазикъ по онѣзи мѣста изъ Българско, гдѣ—то малко иѣщо проникнѣ светлинна—та на образованіе, та отвори на народа очи—тъ да познаіе зло—то, коіе—то му правѣтъ гръцки—тъ владци, намѣсто да го отврѣщѣтъ отъ него, като духовни пастири, ако бы той да ся іе удалечавалъ по иѣкой причини отъ истинній—тъ и правій—тъ пѣтъ, по кой—то трѣбва да върви за правствено—то и умствено—то се съвършенство. Подиръ това само по себе пада онуй слабо доказателство на Г. Каратеодори, коіе—то той бѣжникомъ и като че безъ намѣреніе заимствува за цѣль—тъ си изъ примѣри—тъ на откольшнии—тъ врѣмена, чи сирѣчь Кирилъ и Методій, кои—то прѣвели священно писаніе на славянскій іазикъ, были Гърци отъ Солунъ и чи прѣводъ—тъ былъ направенъ по пастеіаніе—то на Фотія Цариградскій патріархъ.

Първо и първо Кирилъ и Методій не сѣ были Гърци, а Славене, кои—то живѣли въ Гръцкѣ—тъ имперіѣхъ. Това іе веки доказано. А Фотіевѣ—тъ врѣмена не могатъ да ся сравняватъ съ сегашни—тъ, нито пакъ самъ Фотій може да ся сравни съ сегашній—тъ патріархъ Кирила. Различіе голѣмо както между врѣмена—та, тѣмъ и между лица—та. Но несъмнѣнно іе, чи ако бѣха тогава тѣзи стремленія, кои—то сега имѣтъ гръцки—тъ владци, и ако бѣше

такъвзи патриархъ, какво-то сегашний Кирилъ, прѣводъ-тъ библейскій на славенскій ѳазикъ щѣше да стане много по трудно.

Г. Каратеодори за доказателство ѳе ще, чи ся не пѣди славенскій-тъ ѳазикъ, прѣдставлява, чи ся прѣподавалъ той въ бого-словско-то на Халки грѣцко училище.

Славенскій-тъ ѳазикъ въ Халки ѳе туренъ само за очн, защото никой отъ въсѣитаници-тъ, кон-то сврѣшвалъ учение-то въ това училище, не знаѣтъ нищо друго освѣнъ да прочитѣтъ по славенски, а нѣкон и туй не знаѣтъ.

На мнѣние-то на Г. Каратеодори, чи сѣ за похвалѣ грѣцки-тъ архіереи, ако сѣ ся старали да ввождѣтъ грѣцкій-тъ ѳазикъ въ начални-тъ училища, като нѣмало на Българскій ѳазикъ учебни книги, отговарями, чи тѣ щѣха да бѣждѣтъ за похвалѣ само тогава, ако ся стараѣха да ся учѣтъ български-тъ дѣца прѣво на Българскій ѳазикъ, и да изучавѣтъ на него науки-тъ, а пакъ грѣцкій-тъ ѳазикъ да учѣтъ като ѳазикъ, кому-то колко-то ѳе потребенъ по цѣль-тъ му, както правѣтъ по образовани-тъ страни.

Българе-тъ ся само тогава посѣзеха въ образованіе-то, кога-то отхвърлиха грѣцкій-тъ и хванѣха да учѣтъ науки-тъ на природний-тъ си ѳазикъ; но ако си губѣха врѣмя-то съ изучение-то на грѣцкій-тъ, спорѣдъ свѣтъ-тъ и стараніѣ-та на владици-тъ, и учѣха науки-тъ на него и досега, образованіе-то, коѳе-то сега про-никава въ тѣхъ, не можѣше ся постигнѣ нищо слѣдъ сто години, защото коѳе-то ся сега изучава при българскій ѳазикъ по училища-та за петъ години, при грѣцкій-тъ щѣше да ся изучава за пѣтнайсѣтъ.

Най послѣ нѣй ще попитами Г. Каратеодори да ни обѣсни, како казва той, чи грѣцки-тъ владици сѣ за похвалѣ за гдѣ-то сѣ ввождали въ училища-та грѣцкій-тъ ѳазикъ дали сѣ тѣ за похвалѣ и за туй чи сѣ горили Български-тъ стари книги и рѣкописи, какво-то ѳе направилъ прѣди двѣйсѣтъ и петъ години Търновскій-тъ

митрополитъ, Иларіонъ, за коіе-то знаѣтъ всички-тѣ жители на Търновскъ-тъ епархіѣ? Да, тѣ може да сѣ за похвалѣ но само прѣдъ тѣзи, кои-то желяѣтъ потѣпкуваніе-то на Българщинѣ-тъ за ползѣ на еллинизмъ-тъ.

Като дѣйствуваѣтъ по такъвзи планъ, по такъвзи системѣ, коіа-то не зема во вниманіе закони-тѣ и духъ-тъ на религіѣ-тъ, а и из прѣдъ очи-тѣ само личенъ интересъ и интереси-тѣ на Еллинизмъ-тъ. Гръцки-тѣ владци ся много уплашиха отъ събраніе-то, коіе-то трѣбваше да стане, по заповѣдъ-тъ на високъ-тъ портѣ, за устройство на църковни-тѣ дѣла, по закони-тѣ на наше-то върноповѣданіе, и за това употрѣбиха всичко-то си лукавство да ся избирѣтъ за прѣдставители на туй събраніе хора прости и несвѣдуци. кои-то да не могатъ да ги затруднѣтъ въ нищо, а отъ Българе-тѣ да сѣ прѣдставители, колко-то је възможно по малко.

Г. Каратеодори, за да защити владци-тѣ срѣщу това праведно обвиненіе, прѣдставлява, чи не было тѣхна работа да назначаваѣтъ тѣ прѣдставители-тѣ, а работа на Правительство-то, коіе-то заповѣдало избраніе-то на вънкашни-тѣ прѣдставители да стане по санджакъ, а отвѣтрѣ Цариградъ да ся прѣдставиѣтъ дваисѣтъ лица. отъ кои-то да ся избирѣтъ десѣтъ. Истиннѣ, чи Правительство-то само направи распоредваніе какъ да ся избирѣтъ прѣдставители-тѣ, но изпълнихалися точно негови-тѣ заповѣди по това дѣло? Като је было заповѣдано да ся избирѣтъ прѣдставители-тѣ по санджаци-тѣ, какъ излѣзе тѣй щото отъ санджаци-тѣ, населени съ Българе, да ся избирѣтъ само двама прѣдставители, а отъ Гърци-тѣ дваисѣтъ и петъ? Защо нѣма въ събраніе-то прѣдставители отъ нишскій-тъ, силистренскій-тъ и други санджаци? Защо адрианополскій-тъ, като населенъ главно отъ Българе, да ся прѣдставя чрезъ Гръкъ, кой-то не знае мѣстни-тѣ нужди на странѣ-тъ, както искѣтъ заповѣди-тѣ на Правительство-то, или бѣха малко гръцки-тѣ прѣдставители? По-слѣ като Правительство-то съизволи да си има прѣдставитель всѣкій

іединъ Каймакамлъкъ, гдѣ сж прѣдставители-тѣ отъ толкова Каймакамлъци? Всички-тѣ тѣзи нѣща не ся ли изработиха отъ лукавството на владици-тѣ, кои-то ту ся мѣчѣха да убѣдѣтъ Христіане-тѣ, чи отъ събраніе-то не може да ся чака нѣкоіе добро, чи па него ще ся разгледвѣтъ нѣща маловажни и по тѣзи причинѣ ще іе безполезно да ся исхарчувѣтъ толкова пари, както необходимо ще искува прѣбываніе-то на прѣдставители-тѣ въ Цариградъ? Газети-тѣ въ своіе-то врѣмя хортуваха за интриги-гѣ на владици-тѣ по тѣзи работѣ.

Но да положимъ, чи владици-тѣ не ся интригували и чи самъ народъ-тѣ, по небрежность или по другѣ нѣкоѣ причинѣ, не ся погрижилъ да си избере прѣдставители за събраніе-то. Владци-тѣ, ако искрено желаѣха да ся нареди добръ чинъ-тѣ на църковно-то управленіе, не трѣбваше ли да ся погрижѣтъ да внушѣтъ на народа необходимость-тѣ въ избраніе-то на прѣдставители, съобразно съ численность-тѣ му? Сама велика-та църква, ако іе тя заботлива майка и искрено желаіе благосѣстоіаніе-то на чада-та си и църковно-то благочиніе на епархи-тѣ, не трѣбваше ли да изиска отъ Българскій-тѣ народъ прѣдставители, колко-то іе потребно, спорѣдъ народонаселеніе-то, найпаче като знаіе, чи този народъ ся наймного жалува противъ безредіе-то и злоупотрѣбленіа-та и той іе наймногочисленъ отъ всички-тѣ други, кои-то тя управлява църковно? Спорѣдъ високо-то имя, съ коіе-то ся тя украшава, и спорѣдъ притязаніа-та, кои-то тя прави на попечителность за чада-та си, тя трѣбваше даже, ако излѣзваше спорѣдъ заповѣди-тѣ на Правителство-то за избираніе-то на прѣдставители-тѣ іедна възможность да ся не прѣдставѣтъ напѣлно Българе-тѣ въ събраніе-то, да го извѣсти, чи този народъ, кой-то ся толкова плаче противъ владици-тѣ іе необходимо да си проводи прѣдставители колко-то іе възможно по точно и по напѣлно, защо-то въ противепъ случай събраніе-то не ще си достигне съвършенно цѣль-тѣ, за коѣ-то

става то. Това направи ли велика-та църква, като се дума въ слово-то на Г. Каратеодори, чи избраніе-то на прѣдставители-тъ станало по волѣ-тъ на Иравителство-то и по тѣзи причини нѣкой не трѣбва да ся плачи за това нито срѣщу патриархъ-тъ, нито срѣщу владци-тъ? Зе ли тя всички-тъ тѣзи мѣрки, за кои-то упоминахми, като заботлива майка?

4. При таквоя състоіаніе на църковно-то управление на Българскій-тъ народъ, коіе-то става отъ великѣ-тъ църквѣ, при тѣзи іавно осѣждаеми отъ нашѣ-тъ вѣрѣ стремленія на високо-то грѣцко духовенство и при негово-то нетърпимо положеніе по Български-тъ епархїи, не іе ли былъ правъ Българскій-тъ прѣдставитель да изиска отдѣленіе-то на Българе-тъ, отъ Цариградско-то патриаршество, и възобновленіе-то на тѣхни-тъ собствени патриаршества, незаконно потыкани и съєдинени съ Цариградско-то, найпаче като іе видѣлъ, чи събраніе-то, на коіе-то толкова надѣжди ся възлагаха, не прави подобро състоіаніе-то тѣхно по църковнѣ часть?

Г-нъ Каратеодори отговаря на това, чи въ църквѣ-тъ ся припознава-тъ само петъ патриарси, и чи самъ Великій Петъръ, Русскій царъ, като разбралъ това, унищожилъ патриаршество-то въ Россїѣ и го замѣнилъ съ іединъ синодъ, кой-то да іе длѣженъ въ голѣми-тъ вѣроисповѣдни въпроси да ся допитва до Цариградскій-тъ столъ, като срѣдоточіе на христїанско-то управление.

Кои сѣ тїи патриарси, кои-то іединствено припознава-тъ църква-та и събори-тъ, както на увѣрява Г. Каратеодори? Мислими, чи той разумѣва тука Іерусалимскій-тъ, Антиохійскій-тъ, Александрійскій-тъ, Цариградскій-тъ и Римскій-тъ. И тѣй Римскій-тъ патриархъ, спорѣдъ казаніе-то на Г. Каратеодори, ся припознава отъ църквѣ-тъ и сега за истиненъ патриархъ, макаръ да іе отстъпилъ отъ чистотѣ-тъ на Апостолскѣ-тъ, католическѣ-тъ църквѣ, макаръ да іе отлъченъ отъ неѣ и прѣданъ на Анатемѣ съ всички-тъ кои-

то държатъ єдинъ съ него мисль; а Български-тъ патріарси, Сърбски-тъ и проч. не ся припознаватъ отъ църквѣ-тъ, както той увѣрява, макаръ и да сѣ държали свято ученіе-то на апостоли-тъ и постановленіа-та на събори-тъ. Това не єе православна мисль. Тука не говори чловѣкъ съ чувства, внушаеми отъ истинній-тъ духъ на христіанство-то и отъ ученіе-то на православно-каѳолическѣ-тъ църквѣ. Това єе мисль, видися, на развращенни-тъ грѣшки владци и на грѣцкѣ-тъ Цариградскѣ патріаршіѣ, мисль, коѣ-то умисленно пушѣтъ, за да принудѣтъ Българе-тъ съ имя-то на вѣрѣ-тъ да не искѣтъ възобновленіе-то на древни-тъ нѣхъ патріаршества, съєдинени съ Цариградско-то, по властолюбіе, користолюбіе и по политически видове.

Патріархъ какво єе нѣщо? Єдинъ патріархъ, былъ кой былъ, єе по званіе-то си епископъ, равенъ на всѣкій другій епископъ. Патріаршескій-тъ чинъ не єе особена по висока степенъ на священство-то. Той не дава никакви преимущества надъ епископскій-тъ, каквото епископскій-тъ дава на священническій-тъ, или священническій-тъ надъ діакопскій-тъ чинъ по степени-тъ на таинство-то Священство. Патріархъ-тъ єе єдинъ епископъ, равенъ какво-то казахми, на други-тъ, нареденъ да държи въ рѣцѣ-тъ си вѣншно-то управленіе на много епархіи за єдинство и съсрѣдоточваніе на управление-то църковно на єдинъ или на нѣколко санѣжаци.

Въ єдино и сѣщо-то царство могатъ да бѣдѣтъ два, три, четире и повече патріарха, както єе това дѣйствително было въ Римско-то, и както єе сега въ Турско-то. Патріаршескій-тъ чинъ не єе нѣкой такѣвзи чинъ, щото лица-та, кои-то го занимаватъ, да имѣтъ нѣкоѣ по голѣмѣ духовнѣ власть надъ епископи-тъ и надъ всичкѣ-тъ църквѣ, каквѣ-то (власть) отдаватъ западни-тъ христіане на Римскій-тъ епископъ, като ушѣ наслѣдникъ Святи Петровъ и намѣстникъ Христовъ. И събори-тъ ако да ся упомянули само за петь патріарха, тѣ не сѣ рекли, да сѣществуватъ въ църквѣ-тъ

само петъ патриарха а именно: Іерусалимскій-тъ, Антиохійскій-тъ, Александрійскій-тъ, Цариградскій-тъ и Римскій-тъ, отъ кои-то всички-тъ народи гдѣ-то и да сж въ Европѣ ли, въ Азіѣ ли, въ Африкѣ ли, въ Америкѣ ли, или въ другѣ коѣхъ да іе странѣ, да сж управлявѣтъ и никой другій да не смѣіе да ся нарича патриархъ и-ли да іе независимъ отъ петъ-тъ. Не! това тѣ не сж рекли, нито сж могли да рекѣтъ.

А гдѣ-то ся упомянули за тѣзи петъ патриарха, кои-то тѣ не наричали тогава патриарси, а епископи упомянули за туй, чи тѣ веки сѣществували прѣди да прііемѣтъ утвѣрженіе-то си отъ тѣхъ.

Ако бѣха Българе-тъ, или Сърби-тъ, или кой и да іе другій народъ Христіане по онуй врѣмя и да си имаха патриархъ, тѣ щѣха да упомянѣтъ и за него, какво-то ся упомянали за четире-тъ сегашни грѣцки патриарси и за Римскій-тъ, кой-то тогава былъ еъ іединеніе съ православно-каѳолическѣ-тъ църквѣ.

И тѣй Българе-тъ могѣтъ да имѣтъ патриархъ, както сж наистинѣ имали, безъ да нарушавѣтъ нито наймалко правила-та църковни, и както сж сами Грѣцки-тъ патриарси одобрили това въ врѣмя-то на Ватаци, за коіе-то свидѣтельствувѣтъ не чужди, а Грѣцки лѣтописци, Акрополитъ и Грегоръ.

А гдѣто сега грѣцкій-тъ Цариградскій патриархъ ся противѣ да има ни́й патриархъ, то іе за туй, чи има политически планове и чи забравилъ или не ще да знаіе онуй що казва осмо-то правило на третій-тъ вселенскій съборъ: „да ся не прѣстѣпѣтъ правила-та на отци-тъ: да ся не вмѣквува подѣ видѣ на священнодѣйствиіе надменность на мирскѣ власть и да не загубимъ малко по малко, безъ забѣлѣжаніе, онѣзи свободѣ, коѣхъ-то ни даровалъ съ крѣвъ-тъ си Господъ нашъ Іисусъ Христосъ, освободитель-тъ на всички-тъ челоѣци. “

Да, забравилъ той това правило или не му понася да го пом-

не и за туй Той иска да управя дору и всичкѣ-тѣ църкви и е готовъ да възмечтае за себе си и да ся наголъми, както ся је незаконно наголъмилъ Римскій-тъ епископъ.

Странно нѣщо! Гърци-тѣ укоряваѣтъ надменность-тѣ на Римскій-тъ епископъ, а пакъ не щѣтъ да знаѣтъ, чи и Цариградскій-тъ има въ нѣкоѣхъ степенъ този порокъ. Тѣй Г. Каратеодори дума, чи Цариградскій-тъ патриаршескій тронъ је сръдоточіе на всичко-то христіанско управленіе и чи по тѣзи причинѣ Великій Петръ, като унищожилъ патриаршество-то въ Россіѣхъ, обзалаъ съ клетвѣхъ синодъ-тъ да ся отнася до Цариградскій-тъ патриархъ въ вѣроисповѣдни-тъ въпроси. Това трѣбва да је мисль и на патриархъ-тъ и на други-тъ владици, като ся је чело слово-то прѣдъ тѣхъ и одобрило за напечатваніе. Видися тѣ не ще добръ да знаѣтъ исторіѣхъ-тѣ, нито пакъ православно-то ученіе.

Великій Петръ, ако унищожилъ патриаршество-то въ Россіѣхъ и го замѣнилъ съ синодъ, унищожилъ го за туй, чи патриарси-тъ си дигнѣли много високо главѣ-тѣ, като забравили, чи сѣ само іедни епископи, както је забравилъ това и грѣцкій-тъ Цариградскій епископъ (патриархъ); и за да нѣма таквози високомѣріе вредително и за царство-то великій-тъ русскій царъ унищожилъ патриаршескій-тъ титулъ въ Россіѣхъ, а пакъ власть-тѣ на патриарха риздѣлилъ между трима митрополити, коп-то сѣставляваѣтъ синодъ. Този синодъ не је нито най малко подвластенъ на Грѣцкій-тъ Царигр. Патриархъ, както не је подвластенъ и този дпрній-тъ другому нѣкому.

Русскій-тъ синодъ не је обзалаъ, както иска Г. Каратеодори да ся отнася до цариградскій-тъ само патриархъ въ голѣми-тъ вѣроисповѣдни въпроси, но до всички-тъ въобще патриарси и независими църкви, както и всѣкій другій патриархъ и самси Цариградскій-тъ трѣбва да ся отнасяѣтъ въ таквизи случаи къмъ всички патриарси и независими църкви, а не сами да рѣшаваѣтъ какво имъ ся поиска.

Видея цариградскій-тъ патрика да иска да го припознаватъ всички-тъ за върховенъ начальникъ, каквж-то мисль съдържа и сиво-то на Г. Каратеодори и за туй той си позволява нѣкои несконности какво-то напримѣръ да му цалуватъ съ метани ракъ митрополити-тъ безъ да имъ той връща тѣзи честь, да служатъ т безъ митри литургіѣ, кога той служи и проч. Но да ся не увлича той отъ високомѣріе и да помни, чи титулъ-тъ: *вселенскій* му е даденъ отъ императора-тъ само и само за почитъ, а не чи је то на всички-тъ вселеннѣ патриархъ. Вселенски сж могли и Българс-тъ да си нарекатъ патриарси-тъ, ако бы да сж щѣли; но тѣ премислили чи отъ туй названіе и за Цариградскій-тъ патриархъ нѣма никаквж ползж и је іедна глупость, и по тѣзи причинѣ не имъ да-ли таквизи и подобни названіѣ, кои-то сж по духъ-тъ само въ необразованин-тъ вѣсточни народи.

5. Колко-то за избраніе-то на епископи-тъ отъ епархii-тъ ній ако и да сми съгласни да припознаемъ съ Г. Каратеодори, ч този древенъ обичай ся је дигналъ отколѣ врѣмя, не намирамъ обаче за противно да ся възобнови, ако бы да може той да ся предложи, безъ нѣкои вѣдни послѣдствіѣ, кѣмъ сегашно-то състоѣше но умственно-то и нравственно развитіе, коіе-то имѣтъ жители-тъ на епархii-тъ.

Българскій-тъ прѣдставитель, като је прѣдложилъ таквзи начинъ за избраніе-то на епископи-тъ, кой-то сжществувалъ въ първи-тъ врѣмена на църквж-тъ, је мислилъ, съгласно съ сички-тъ си съотечественници, дано баремъ съ този начинъ да добіѣтъ тѣ, по племенно-то си желаніе, народни архіереи, кои-то да вѣсхваляватъ Бога и да ги поучаватъ на вразумителенъ іазикъ и кои-то да имѣтъ прилично поведеніе; зашто-то стига сж веки теглили отъ таквзи неестественность и извѣредна странность, коіж-то досега сж прѣдставлявали грѣцки-тъ владици, като сж ся намирѣли помежду іединъ народъ, кой-то ги има за пастири, а пакъ гласа имъ неот-

бира и кой-то тѣ намѣсто да пасжтъ, сж само стригли и доили, а пакъ не сж му затулвали нито гладъ-тѣ нито жаждѣ-тѣ.

Сѣбраніе-то је разбрало безъ сѣмнѣніе, защо искжтъ Българе-тѣ да става избраніе-то на епископи-тѣ отъ епархіи-тѣ, но не ся погрижило никакъ да удовлетвори другоіаче на желаніе-то имъ. За това то не може да рече, чи му је мирна сѣвѣсть-та, както дума Г. Каратеодори. Сжщо не може то да ся извинява съ туй, чи не је исканіе-то на канони-тѣ на църквѣ-тѣ, като не је zelo во вниманіе побудителиж-тѣ му причиниж.

Б. Слѣдъ като не је никакъ zelo во вниманіе праведни-тѣ желанія на Българе-тѣ и нито най малко не ги је удовлетворило, съ кое право питася сѣбраніе-то е дързнало да ги товари съ борчѣ-тѣ на патриканиж-тѣ и да имъ налага податъ за сѣдържаніе на грѣцки-тѣ владци, кои-то имъ сж не само безполезни, но и вредителни? Но за какво је станжлъ и какъвъ је този дългъ?

Г. Каратеодори казва, че този дългъ станжлъ отъ обстоятелства-та и отъ небрежно-то, насилно-то или незаконно-то управленіе на дѣла-та, относяцися къмъ всички-тѣ православни, и поради туй всѣкій отъ тѣхъ трѣбва да си плати коіе-то му ся пада, както и да је станжлъ този дългъ, за добръ ли или за злѣ.

Странии сж подобни сжждеція. Велика-та църква направила, неизвѣстно кога и защо, нѣкой си дългъ, и сега Българе-тѣ, кои-то тя насилно управя деведесетъ и три години и кои-то сж видѣли, на мѣсто добро, зло отъ неіж, да ѝ исплацжтъ дългъ-тѣ. Каква је тази логика и по коіе право това тжй излѣзва?

Велика-та църква не је питала Българе-тѣ, аресвжтъ ли іж за духовниж майкѣ ами ги је противъ волѣж-тѣ имъ зела въ машихиини-тѣ си рѣцѣ и ги је мжчила намѣсто да ся грижи за тѣхъ. Поради туй тѣ не сж никакъ обіязани да ѝ исплацжтъ дългъ-тѣ, безъ да знаіжтъ, за коіе тѣхно добро је той направенъ.

(Слѣдува).

Български

НАРОДНЫ ПЪСНИ

Отъ сборника на Стояна П. Андреев, Робовскій.

Пѣснь

Умрълый Лазаръ, и жиеа Петкана.

Имала е мама, имала,
До деветъ сына родени:
И една дъщерка Петкана,
Раста Петкана, пораста. —
Петкани сгледници додоха,
Презъ деветъ села въ десето. —
— Мама ѝ ѿ не даваше;
Братъ ѝ ѿ Лазаръ най дава,
И на мама си думаша:
Хайде Петкана да дадемъ,
Презъ деветъ села въ десето;
Че ние сме братя задружни,
Веднашъ въ годишѣтъ да ѝ идимъ
На гости и на одвратки;
Петкани ша ѝ умрѣзни,
Ша ѝ умрѣзни, и дотегни.
— Че си Петканѣ дадоха,
Дадоха и жениха,
Презъ деветъ села въ десето.
— Черпа се с мъгла сѣкала,

У Лазаревѣ-тъ кѣшѣ:
Измори братя задружни,
И деветъ снахы събрахъ.
Туку останѣ мама нѣ,
Деветъ люлки да люлей;
На деветъ гроба свѣщы да палѣ.
Паляше и съ вино приливаши,
На Лазарюва гробъ не ходяши;
Нито му свѣщѣ паляши,
Ни съ вино го приливаши:
Ами го люты клетвы кѣлиши:
Лазаре! гробъ да не сторичѣ, —
Далечъ ми ожѣни Петканѣ,
— Че ся е на Бога смилло, —
Лазаръ изъ гроба излези.
У Петканини си отиди:
Като го видя Петкана,
Чи му рѣкѣтъ цалуи,
И на Лазаря продума:
Байне ле, Батю Лазаре!
Что ти рѣкѣтъ мириси?
На бѣзи на попарино?
На червенопрѣстидѣ? —

— Лазарь Петкани думаша :
Новы сме кѣщи правила,
За туй ми рѣката мирниш;
На бѣзи на попарино,
На червенопрѣстицѣ
— Я хайде, сестро Петкано!
На гости да тя заведѣ,
На гости и на одвратки;
— Чи си Петкана трѣгнала,
Съ бѣтя си Лазаря,
На гости да отиди,
На гости и на одвратки —
Вървели, что ся вървели,
Изминаха поле широко,
Настаха горѣ зеленѣ :
Средъ горѣ дърво високо,
На дърво птичка свиряши,
Свиряши и говоряши :
Гдѣ ся е чуло видѣло ?
Живо съ мъртво да ходи ?
Каквото Лазарь и Петкана —
— Петкана дума Лазарю :
Байно ле, бѣтю Лазаре !
Что си говори птичката ?
— Лазарь Петкани думаша :
Петкано, сестро Петкано !

Мома избрано !
Тази птичка е лѣжовна — . . .
— Като до тѣхъ приближиха,
Лазарь Петкани думаша :
Петкано, сестро Петкано,
Хайди си у дома иди:
Азъ подыре ще останѣ,
Кончето да си напоѣѣ,
Петкано, ще тя настигнѣ :
— Чи си Лазарь останѣ,
Пакъ Петкана си заминѣ.
— Лазарь си у гробъ влезе;
Петкана си у тѣхъ отиди.
Чи на порты си хлопаши,
На мама си выкаши:
Излезъ мя, мамо посрешни.
— Като излезе мама ѣ,
Като си Петканѣ видѣ,
И на Петканѣ думаша :
Петкано, синко Петкано !
Кой те до тукъ доведи ?
— Петкана дума мамѣ си :
Мамо ле, стара мамо !
Бѣтю ме Лазарь доведи.
— Чи ся живѣ фанали,
Ижкѣ се мъртви пуснали.

Политическій Дневникъ.

Толкова вѣмя веки става откакъ занема Италіанскій-тъ въпросъ Европейскъ-тъ дипломатіѣ, толкова политики веки ся измѣниха зарадъ негово-то съдържаніе, но той іеще не ся іе разрѣшилъ. Трудно іе вѣистиниѣ да ся съгласіѣтъ за него разни-тъ мнѣнія и различни-тъ интереси на държави-тъ. Много ся хортува и писа, много прѣговори станѣха и много депеши ся размѣниха за този въпросъ между Европейски-тъ правителства; много мнѣнія ся изразиха и нѣколко пѣти прѣдставении-тъ за разрѣшеніе-то му планове ся измѣнуваха.

Отъ всички-тъ държави, кои-то сѣ приѣмали много или малко участіе въ нѣго, Франція, както іе извѣстно, іе най много имала вліаніе врѣхъ вървежъ-тъ и разни-тъ му видоизмѣненія. Нѣма да повтаряи тука, кога какво іе тя искала и кога на кадъ го іе завършила. Ще кажемъ само, какво иска тя сега за разврѣзкъ-тъ му.

Въ депешъ-тъ си отъ 12 Февр. къмъ Талейрана, Французскаго министра въ Туринъ, Тувенель, министръ-тъ на външи-тъ дѣла въ Франція, прѣдставлява мнѣніе-то на Французско-то правителство за Италіански-тъ дѣла въ слѣдующій-тъ видъ, за да може и цѣла Европа да го приѣме.

Той прѣдлага, герцогства-та Парма и Модена да ся присъѣдиніѣтъ до Сардиніѣ; въ Романіѣ да занема Сардинско-то правителство на мѣстническѣ власть отъ нѣя-то на папскій-тъ прѣстола а велико-то герцогство Тоскана да ся възстанови съ политическѣ и земелиѣ самостоятелность.

„ Ако Туринскій-тъ кабинетъ, речено въ депешъ-тъ, ся съгласи на Французски-тъ прѣдложенія, императорско-то правителство не само ще поддържи подобно стѣединеніе на конференціи-тъ и

на конгресъ-тъ, но и ще го обяви безопасно отъ външно намѣсваніе. Туринскій-тъ кабинетъ има волѣ да дѣйствува другоѣче, откакто му съѣтъватъ; но Франція въ никой начинъ не ще се съгласи да пріеме врѣхъ себе си отговорность за онѣзи сѣтнини, кои-то тогава ще изникнатъ“.

Съ туй само ся впрочемъ не благодари Франція. Тя иска, както знаѣтъ веки читатели-тъ, да ся отдѣлѣтъ Савойѣа и Ницца отъ Сардиніѣа и да ся присъединѣтъ до Французски-тъ владѣніѣа. Тувенель прѣдставлява въ истж-тъ депешѣ това исканіе като географическѣа необходимостъ за да бѣдѣтъ обезмѣлени французски-тъ граници, и увѣрѣва, чи Франція ще земе въ смѣткѣа и интереси-тъ на Швейцаріѣа. „Франція, обавя той, не желае обаче да принуждава народонаселеніе-то на Савойѣа и ще поиска отъ велики-тъ държави да си кажѣ-тъ мнѣніе-то, кога дойде до това работа-та.“

Отъ исто-то число проводилъ Тувенель депешѣа и до Французскій-тъ посланикъ въ Лондонъ, Персинъи, въ кой-то съобщава същи-тъ прѣдложеніѣа за Италіански-тъ дѣла.

Въ послѣдніѣ-тъ книжицѣа упомянахми, чи и Англіѣа бѣа направила четире прѣдложеніѣа за италіанскій-тъ въпросъ. Тѣзи прѣдложеніѣа ся не пріѣха отъ Австріѣа и Франціѣа. Да видимъ сега, какви сѣтнини ще имѣтъ Французски-тъ прѣдложеніѣа и какъвъ край ще има това измѣненіе на французскѣ-тъ политикѣа, коѣе-то тѣ заѣавѣватъ.

Таѣа нова политика на французско-то правителство ся ѣще по напълно раскрива въ рѣчь-тъ, коѣ-то говорилъ Императоръ Наполеонъ при откриваніе-то на сенатъ-тъ и на законодателно-то събраніе на 20 Февруарій. Ето мѣста-та, въ кои-то той изражава ново-то си мнѣніе за италіански-тъ дѣла.

„Като обезопасвамъ, казва той, Италіѣа отъ външно намѣсваніе съ войскѣ-тъ си, азъ имамъ право да опрѣдѣлѣа граници-тъ на

туй обезопасване. Поради това азъ не ся поколебахъ да обѣахъ на сардинскій-тъ краль, като му оставихъ впрочемъ пълнѣ свобода въ дѣйствиѣ-та, чи не могъ да вървиъ слѣдъ него въ единъ политикъ, коѣ-то има този недостатокъ прѣдъ очи-тъ на Европѣ, чи желае да погълне всички-тъ Италийски Господарства и готви новъ сблъснване.

„ Азъ му съвѣтвахъ благосклонно да отговаря на желаниѣ-та на области-тъ, кои-то му ся прѣдлагаха, но да уварди самостоѣтелность-тъ на Тосканѣ и да почте по начало-то права-та на папскій-тъ прѣстолю.

„ Ако туй устройство не удовлетворява всички-тъ, то ѣ изгодно баремъ отъ тѣзъ стѣрижъ, чи увардява начала-та, успокоява страхуваниѣ-та и прави отъ Пиемонтъ царство съ девять милионѣ души.

„ Прѣдъ прѣобразованіе-то на сѣвернѣ Италиѣ, коѣ-то дѣе на могущественно-то царство всички-тъ проходи на Алпи-тъ. дългъ-тъ ми бѣше за защитѣ на граници-тъ наши да искамъ француски-тъ стрѣмнини на тѣзи планини. Това исканіе на јединъ малкъ земѣ не заключава нищо таквози, коѣ-то да може да възбуди страхуваніе то на Европѣ и да извади лъжлива политикъ-тъ въ безкористіе-то, коѣ-то азъ нѣколко пѣти исказвахъ. Франціѣ нѣма да пристѣпи къмъ туй уголѣмяваніе на земѣ-тъ, колко-то и да ѣ малко то, нито съ военно занеманіе, нито съ възбудено възстаніе, нито пакъ съ тайно волненіе; но тя иска откровенно да прѣдложи този въпросъ да го разсѣдѣтъ голѣми-тъ дѣржави. Тѣ, безъ съмнѣніе, ще разберѣтъ въ справедливостъ-тъ си, както и Франціѣ щѣше да разбере откъмъ всѣкоѣ изъ тѣхъ въ подобенъ случай. чи важно-то измѣненіе на земи-тъ, коѣ-то ще стане, ще ни даде право на обезопасване, показано отъ самѣ-тъ природѣ“.

И тѣй французско-то правителство, слѣдъ като дѣржѣ разна политики за Италиѣ, избира най послѣ таквѣзи, въ коѣ-то обѣа-

вява, чи иска разширеніе на земи-тъ си до прѣдѣли-тъ, кои-то назначавала была природа-та.

Въ Италіѣ Французски-тъ прѣдложеніа не сѣ приѣли добрѣ. Графъ Кавуръ, като изложилъ причини-тъ на отричаніе-то, попиталъ, ще ли да ся противи Франціа, ако народонаселеніа-та подадѣтъ гласъ за присѣдиненіе-то.

Папа-та и досега не може іеще да ся вразуми. Той не ся слага никакъ да направи устъпки, колко-то и да го съвѣтвѣтъ, а народъ-тъ въ владѣніа-та му ся се вълнува. Святій-тъ отецъ (!) іе готовъ даже да отлѣчи отъ църквѣ-тъ Сардинскій-тъ Краль, ако бы той да занеме Мархіѣ или Умбріѣ.

Сѣщо въ голѣмо волненіе ся намира народъ-тъ и въ владѣніа-та на съюзникъ-тъ папскій, Неаполитанскій краль. Правителство-то заповѣда да ся турѣтъ въ тъмници не само тѣзи, кои-то изврѣшвѣтъ прѣстѣпни дѣла, но и онѣзи, кои-то сѣ въ подозрѣніе, чи имѣтъ добро расположеніе къмъ него. Съ това недоволни-тъ ся іеще повече сѣрдѣтъ и негодувѣтъ.

Въ Венеціѣ народъ-тъ не іе въ по добро положеніе. Послѣ това като Венеціане-тъ ся надѣваха да стаѣтъ свободни, сега никакъ не имъ ся търпи австрійско-то владичество. Поради това около деведесетъ хиляди человекъ сѣ ся прѣселили въ Ломбардіѣ. Австрійци-тъ като забѣлѣжвѣтъ силно-то неудоволствіе на жители-тъ срѣщу тѣхъ, уголѣмвѣтъ число-то на войскѣ-тъ. Но съ туй си тѣ никакъ не помагѣтъ. Догдѣ войска-та не разсѣждаваше, тогава се іеще можѣше правителство-то да си служи добрѣ съ неѣ за планове-тъ си. Но сега и тя веки наченѣ да разсѣжда. Венгерски-тъ солдати, намѣсто да ся боѣтъ іединѣ отъ другій поради шпіонство-то, както изирѣди, сега живѣѣтъ прііателски и разсѣждавѣтъ свободно помежду си.

Волненіе-то на Венгріѣ и пробужданіе-то ѣ намира голѣмо съчувствіе въ Англіѣ.

Лондонъ іе наводненъ съ брошюри за Венгріѣ на нѣмскій ѣзпкъ. Отъ тѣхъ особено іе за забѣлѣжваніе іедна подѣ заглавіѣ *Дагеротипове на венгерскій благороденъ*, въ коѣж-то ся покази межау друго-то прѣимущество-то на венгерци-тѣ прѣдъ Нѣмци-тѣ откъмъ отечестволюбіе-то, откъмъ привязанность-тѣ къмъ отечественни-тѣ закони и къмъ царя, откъмъ нареди-тѣ и състоіаніе-тѣ на народъ-тѣ.

Въ Цариградъ
29 Февруар. 1860.

Редакторъ-тѣ
Т. Стоіановъ — Бурмовъ.